



UNIVERSITÄTS-  
BIBLIOTHEK  
PADERBORN

**IOAN. PETRI || MAFFEI, || BERGOMATIS, || E SOCIETATE ||  
IESV, || HISTORiarVM || INDICARVM || LIBRI XVI. ||  
SELECTARVM, ITEM, EX || INDIA EPISTOLARVM || LIBRI  
IV. ||**

**Maffei, Giovanni Pietro**

**Coloniae Agrippinae, Anno M.D.XC.**

**VD16 M 105**

Selectarvm Epistolarvm Ex India Liber Primvs.

---

[urn:nbn:de:hbz:466:1-64627](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-64627)

SELECTARVM  
EPISTOLARVM  
EX INDIA  
LIBER PRIMVS.



FRANCISCI XAVERII  
è Societate Iesu ad Socios in  
Europam.

**V**AM letos atque vberes animarum fru-  
ctus Indica ferat vinea; & non in Regijs  
modo præsidijs, verùm etiam in reliquis  
oppidis barbarorum, sanctissima Christi  
fides quàm feliciter crescat, fusius ad vos  
scripsi mense Ianuario superiore. Ego  
Iaponem versus ex India sum profectus Aprili mense,  
duobus è Societate nostra comitibus, altero sacerdote  
cui Cosmo nomen est, altero laico: itemq; Iaponijs neo-  
phytis tribus, quos mihi sanè viderur Dominus præci-  
pua quadam benignitate clementiaque fouisse. nam-  
que vt in Diui Pauli Collegio Goæ, cœlesti lauacro  
expiati sunt, tanta eos diuina bonitas voluptate gau-  
dioque perfudit, tantamque ad suæ in ipsos. beneficen-  
tiae cognitionem adduxit, vt præ lætitia spiritali, piaque  
dulcedine lacrymas non tenerent. in virtutibus verò mi-  
rabile dictu est quantum profecerint: planè, vt ea nobis  
iucundam atque vtilem sermonis materiam præbeant.

Ad hæc,

Ad hæc, & legere, & scribere didicerunt, ac distribuit  
 horas precationibus diligenter vacant. Interrogant  
 quonam sentirent se genere considerationis possi-  
 effici; passionis Domini recordatione, dixerunt  
 que huic vni maxime commentationi dant opera-  
 tuculos fidei, Redemptionis generis humani causa  
 cætera Christiana mysteria per otium cognoscunt.  
 Percontanti mihi sæpenuerò quosnam religionis Chri-  
 stianæ ritus, quæue instituta sibi maxime crederentur  
 futura; duo illa semper, scilicet Confessionem & Com-  
 munionem sine controuersia responderunt. addentes  
 super, sua quidem sententia neminem omnino fore  
 ticipem rationis, quin auditis Christianæ discipline  
 cretis assentiatur ac pareat. Vnius verò ex ijs, cui  
 nomen, sanctæ fidei cognomen impositum est, hæc  
 quoque vocem audiui: cum ingemiscens in hæc  
 prorumperet: O miseri Iaponis; qui ea ipsa que Deus  
 vestrum est fabricatus obsequium, adoratis vt man-  
 cui ego, quid ita inquam. tum ille, quod Solem, au-  
 ranur ac Lunam; que res, ijs qui nouere Dominum  
 SVM Christum, famulantur ac seruiunt quid eno-  
 gunt, inquit, aliud: nisi dici tenebras ac noctis  
 nant, vt ea claritate mortales ad magni Dei, & filii  
 IESU CHRISTI cultum & gloriam in terra vana  
 Verum vt ad institutam itineris nostri narra-  
 reuertar, Malacam venimus pridie Calend. Iunij  
 MDXLIX. ibi Lusitanorum accepimus ex Iapone-  
 ras, in quibus erat scriptum, principem quendam  
 ræ virum velle fieri Christianum: itaque legati ad  
 Prætozem Indiæ, qui aliquot è Societate nostra  
 stianæ religionis interpretes postulare. afferre  
 iam, quodam Iaponis in oppido, mercatores Lusitani  
 in hospitium iussu reguli diuertisse dæmonum  
 bus vehementer infestis, atq; ob id habitatoribus  
 tum: cum ignaris quid esset Lusitanis vestes detra-  
 tur, famulus etiam nocturno spectro perterritus  
 masset; excitatos eo strepitu, arripuisse arma: de-  
 mulum Crucibus vndiq; circumdedit hospitium

las vero & regulū mercatoribus aperuisse, domū eam ab  
 dæmone inhabitari: & simul quæsisse quonam ad eum  
 fugandum remedio vterentur: respondisse Lusitanos,  
 nullum aduersus dæmones Cruce firmius inueniri præ  
 sidium: itaque ex eo die Cruces domibus eius oppidi fe-  
 re singulis collocatas. Nuntiabatur ad hæc, per amplum  
 patere euangelizantibus in Iapone campū; quod ea gens  
 moribus mansuetā sit, ingenio docilis, & acuta: quo-  
 circa magnam in spem veni, si per nostra peccata non  
 steterit quo minus captis faueat Deus, ingentem anima-  
 rum vim ad Ecclesiæ gremium accessuram. His ego re-  
 bus cognitis, tametsi ea mihi admodum læta videbātur,  
 tamē aliquandiu subititi, mecum adhuc de profectio-  
 ne delibetans: sed cū certa cōstarent mihi iam diuinæ volū-  
 tatis indicia, videremq; me, si ab incepto desisterem, ip-  
 sisset Iaponijs ethnicis multo detestabiliore futurum,  
 (quamquam perennis ille humani generis aduersarius  
 meum hoc iter summa ope nititur impedire) fidenti ani-  
 mo pergere, & primo statim aduentu Regē ipsum Iapo-  
 nis adire contulci, eiq; mandata quæ habemus à Domi-  
 no, exponere. Et quāuis apud Regiā Academia dicatur  
 esse per celebris; tamen haud dubiā nobis, si ad certamen  
 ventū sit, Deo fauente, victoriam pollicemur. nec nos  
 litteratorū veremur sophismata; nec barbarorū minas,  
 vel dæmonum insidias perimescimus. quid n. nobis aut  
 ab eorū scientia qui Iesum nesciunt, potest esse periculis  
 aut ab eorū vi, quibus nihil in nos, nisi quantū Deus ip-  
 se permiserit, licet: præsertim cū nulla re alia, nisi diui-  
 næ gloriæ studio & salutis animarū adducti negotiū hoc  
 susceperimus; & Iob à diabolo sacre litteræ non nisi cō-  
 cedente Domino lædi potuisse testentur. Illa verò nos  
 vna assidue cura sollicitat, ne grauius ipsi pro humana  
 fragilitate peccemus; neque Dei auxilio, quod laboranti-  
 bus ille semper benignè suppeditat, abutamur. quod ta-  
 men ne accidat, cū sacrosanctæ matris Ecclesiæ (cuius  
 imperij fines, animabus ad creatoris agnitionem trahen-  
 dis propagare satagimus) iū nominatim Societatis I E-  
 S V mectis impetratum iri speramus.

8  
 Sanè quàm periculosum iter hoc Iaponicum est, rim ob frequentia latrocinia, partim etiam ob temeritas, quæ passim hoc mari ita sævæ excitantur, ut vix agi cum ijs qui nauigant existimetur, si tribus vel quatuor diebus duæ cursum incolumes teneant. Quocirca verum est, si hi sæpe in mentem vereri, ne, qui è nostra Societate videntur, si cui eorum in hæc loca mitti contigerit, temerarium esse negotium, Deumque tam quodammodo, tam apertis ad eundis periculis, quibus quædam tamen eos suspitione postmodum libero, quodammodo, Societatis nostræ doctrinis ac litteris inhabitantibus Domini spiritum præfidere. Illud quidem occurrit, quod hi sæpenumerò, quò aliquando patrem nostrum nauigantem audiui dicentem: omnibus ijs, qui in Societate nostra versantur, summo studio conatuque curandum esse, ut inanes ab se timores, & cetera cogitationes depellant, quæ homini, quò minus totam in vna spe spem collocet, impedimento esse consueverunt. Quocirca, quemadmodum interest inter eos, quorum spes est in Deo reposita, ut rebus tamen affluax necessitate & eos qui ob id ipsum ut Christum imitarentur, Deo considerent, omnibus sese vitæ præsidij certamine sic proculdubio multum refert, utrum quis, cum se cum habere se profiteatur in Dei bonitate præsidium in tuto & quasi ymbra se exerceat: an, alia reposita sibi nulla præter Dei honorem gloriamque appetit; suum volens vidensque in discrimen obicere ne quotidie: cuiusmodi si quis existat; ne illum expeditum seculi tædio, migrandiq; ad Dominum affectum iri crediderim: quandoquidem hæc hominum quæ dicitur vita, mors perpetua potius, ac trahenda à cælestibus regnis exsilium est.

Vos interea valete fratres, dominumque precor, ut nostram disunctionem pro infinita sua misericordia coniungere dignetur in cælo: nam in terris quando posthac visuri inter nos simus, incertum est.  
 Malaca. x. Cal. Iulias. M. D. XLIX.

EX EIVSDEM PARAENETICA  
ad Gasparum Berzæum, cum is Ar-  
muziam peteret.

N Armuziana ista prouincia, primū,  
& antiquissimum tibi sit Dei obsequi-  
um, & animi tui cultus. Ex hisce fonti-  
bus cætera ad proximorum vtilitatem  
largè manabunt. ac proinde curabis,  
vt semel bisue quotidie te ipse ad calcu-  
los voces: atque integer iudex cogni-  
tionem exerceas tum communem omnium illius diei  
cogitationum, & actionum tuarum; tum verò propriā  
carum, in quibus aliqua per id tempus præcipuo studio  
vel præcauenda, vel corrigenda, vel ad perfectum expo-  
licanda susceperis. In primis verò, Christianæ humilita-  
ti intenta cura studeas velim: eaque potissimum obeas  
ministra promptus ac libens, quæ cæteri velut abiecta  
& minime speciosa fastidiunt. in eo genere catechismus  
est, quas tu partes ne alteri delegaueris. circa meridiem  
singulis diebus compita vibis cum socio circuibis ipse,  
plebem in templum elata ciens voce. ibi Lusitano-  
rum filios, puerosque, & libertos, nec non sexus vtri-  
usque mancipia, salutaribus institutis atque præceptis  
erudies: teque publicè præcunte, promiscuum vulgus  
Christianas preces, & pia dogmata resonabunt. At  
que id ipsum eò maioris apud te momenti debet esse,  
quòd eius laboris patientia non modò imperitos idio-  
tasque ad notitiam Dei atque ad virtutem informat;  
sed etiam reliquorum animos cum tacito quodam plau-  
su atque approbatione conciliat. Delatus Armuziam,  
Proepiscopum adibis officij causa: eique ad genua pro-  
tinus accides, & manum exosculabere. ex eiusdem au-  
thoritate conciones habebis; in confessiones audiendas  
incumbes; & cæteris Christiani pastoris fungere munc-  
ibus. Simul, operam dabis, vt ab eo gratiam & beneuo-  
lentiam incas, quò per te, si fieri possit, pijs animi saltem  
ritè

ritè purgandi meditationibus imbuatur. Reliquos  
 sacerdotes omni submissione & officio demerito  
 rabisq; vt ex ijs quamplurimos ad eandem medi-  
 nes Deo adiuuante perducas. Praefectus iteꝝ, pꝛi-  
 qualis qualis ille sit, enitere quantũ poteris, vt am-  
 propitius tibi sit: neq; res vlla erit tanti, vt dicto facti-  
 illum exasperes: vbi hominem tibi arcè deum ex-  
 si & malè audierit, & mouendo reddi meliorem po-  
 ris posse; & occasio comoda incidit, quàm am-  
 me ac demississimè, & ore placido eidem expones, qu-  
 de illius actis & vita sermones hominum sint: facti-  
 que, vt famæ pariter & officio consulat. Multi  
 qui de illo ad te querimonias deferant; tuam; ap-  
 prophanis in rebus implorent opem. hinc tu occu-  
 num tuarum & magnitudinem excusabis, & gen-  
 des, vereri te, ne parum ea legatione proficias, qu-  
 men & conscientiam spernat, hunc tua quoque ma-  
 ta nihili esse facturum. Cum sodalicio misericordia  
 vt quàm optimè tibi conueniat: sodalesque ipsos, qu-  
 eius fieri poterit, mansuetudine ac beneuolètia con-  
 hendas, ac totum opus, quibuscũque licuerit rebus  
 virili parte promoueas. Aegrotos in publico ho-  
 mio; & vinctos in carcere identidem vides; homi-  
 que ad coelestes iras per sacram confessionem  
 das, quandoquidem ij, propter admissa piacul-  
 plectuntur, & sunt qui Sacramentum Poenitentiae  
 quam obierint. Adhæc, vbi res postulauerit, ag-  
 praesidibus vniusque loci, vt maturè cognoscant  
 gulum causa, ac simul, vt egentibus miserisq;  
 lerandam vitam necessaria praebeantur. Iam, in-  
 gandum, & postea quã exscenderis; omni ope  
 vi per idoneos certosque homines, Armuziani  
 mores ac vitia domi forisq; genera factionũ &  
 nec nõ in forensi re corruptela, factiones, ca-  
 lia id genus, quibus opprimitur veritas, tibi qua-  
 sima sint: quò ad ea postmodũ cura: rationes ac  
 foeter accommodes. Hoc tibi ad rē ex animi senten-  
 dam lōgè vtilius fuerit, quàm librorũ attentã

tio, minimè tamen alio qui omittèda. Mihi quidè, in omnes partes plurimū semper illam notitiā profuisse per spexi. in capessenda autē Christiana re, delectuq; negotiorū habendo; illud vitabis in primis; ne, quotū fructus ad unū vel ad paucos pertinet, anteponas ijs, quę plures, vel etiā vniuersos attingunt: sed quò latius quidque, eò potius & antiqui⁹ tibi sit. Quos in Societatis nostrę discipulū admiseris; eorū profectū caue ne acrioribus tentamētis explores, quā quę pati, vt ægroti natura, sic tyronis imbecillitas possit. sed semper infra potius, quā supra vires probatio sit. alioquin exacerbantur multi, sensitiue desperat; ac domitus ad extremum frānis, in auia & disrupta præcipites abeūt. Atq; hoc toto in genere, prorsus vitanda cęleo experimenta, quę vel inani & absurda nouitate, vel etiā procaci quadā & cynica libertate, aut risum, spectantibus, aut stomachum mouent. Tu vero sectabere quę & in vulgus accepta sunt, & cum ratione patienter ac pietate consentiunt, cuiusmodi sunt quę posui modò: carcerem & valetudinaria frequenter inuisere: vinctis & decumbentibus, in vtroque homine patienter ac sedulo ministrare: itemque, ad pauperum voluntarię documentum, panes & numulos emendicare palam: & alia id genus. Porro, ad regendos, & in virtute promouendos alūnos, illa res vna vel maximè proderit, comitate quadam eos & paternę beneuolentię significatione perlicere ad arcana pectoris sui planè tibi nudanda: sic prorsus, vt omnia cogitationum initia, quibus vel à deprauata natura, vel à malo dæmone sollicitantur, extemplo ad te differre non dubitent. Hęc differendi & communicandi fiducia & consuetudo, mirum, in omnes partes quantopere conducatur. siquidem occultę hostium fraudes, & improbę petitiones, in mediū protractę, vel ipsa luce protinus euanescent: vel, si vrgere perstiterint, varijs remedijs opprimuntur. quib⁹ in remedijs expertę virtutis illud est: vbi quem piā inani gloria, corporū illecebris, aliaue parū honesta cupiditate irritari cognoueris, huic præscribere spatium aduersus ea vitia meditandi: tū, quę excogitauerit, iubere

vt ea populo per occasionem adhortationis impo-  
 Hinc duplex percipietur fructus; tenacioris mem-  
 quod serē quæ commenti sumus, promēdo & com-  
 rando, altius nostris animis infiguntur: salutaris vir-  
 dia; quod nos ea non exsequi pudeat, quæ ipsi alijs  
 enda præcepimus. In Sacramento Pœnitentiæ, cū ne-  
 gioribus præsertim amplis & opulentis, sunt quæ  
 criminū cognitionē, in ipsa cognitione, & post cog-  
 nē obserues. Ante cognitionē; curabis, vti reus scilicet  
 stor (nisi id mysteriū frequenter obire cōsueuerit) aut  
 aut tridū sumat ad antea vitæ reputāda peccata  
 simul memorię causā in schedulā ex ordine referēda  
 ne imparatus, & sine aliquo morsu doloris pudoris  
 accusationē accedat. In ipsa verō cognitione, si turpi-  
 dine flagitiorum, aut magnitudine scelerum, quod  
 pe fit, absterri hominem senseris quominus ipse  
 dat; hilari facie, blandoque sermone, quænam  
 pus fuerit, varijs te quoque morbis animi olim  
 tum fuisse testando, vti singula probè fateatur, & ob-  
 & cū alia diligenter inuestiganda & elicenda  
 verō accuratissimè, quæ ad nefaria lucra, & res doli-  
 lo parras aut retentas pertinent. etenim, si quem  
 contaminatum, aut peculatu, vel iniquis pactio-  
 vniuersum interroges, num aliena possideas, vti  
 clius ad sui tutelam, & sibi met libenter ignoscit  
 num natura; facile inficiabitur: si genus vitæ  
 quam factitet, si vsuras, & contrahendi, mercandi  
 dendi formulas nominatim exquiras, & (si regni  
 præfectus curatorue ille sit) si de interuersa  
 ue pecunia, de monopolijs per vim nefasque  
 deque alijs quæ magistratus contra voluntatem  
 & ius cōmune plerunque sibi pro potestate & i-  
 vindicant, singillatim percunctere; multorū ha-  
 delictorum confessionem exprimes, quæ reus  
 vel per malitiam, vel per inscitiam silentio for-  
 uoluisset. A confessione, si noxius tibi dura & per-  
 visus crit fronte; comperendinabis videlicet,

tos interea locos ad commentandum assignabis, quorum consideratione, tamquam repetitis ictibus, è siliæ pectoris sui, pios gemitus, & aliquas amoris diuini scintillas excutiat. Quod si fraudati quid fortè restitutum, vel condonandæ iniuriæ, vel scorta relinquenda, vel eiusmodi quippiam expiandum sit; planè videbis, vtiante latam sententiam expietur, neu te largis cuiusquam sollicitationibus induci permittas: nam qui piaculis eiusmodi obstricti tenentur, ab sacerdote appellati, magis in promittendo interim faciles, quàm in præstando, postmodum fideles existunt. Vbi sine fallacia ab teo satisfactum esse didiceris, tum demum, æternis vinculis absolutum, temporario aliquo supplicio ritè iniuncto, dimittes. Si qua pecuniæ summa, seu propter ea quod iusti domini copia nulla sit, seu etiam pietatis ac beneficentiæ studio erit in pauperes conferenda; nequaquam ego tibi sim auctor, vt illius pecuniæ te sequens ac diribitorem exhibeas. sed eam tu ( nisi si tibi seclus interdum in re præsentis videbitur ) ad Misericordiæ sodales extemplo rejicies: atque id multis grauibusque de causis. primùm, quod tibi non æquè ac sodalibus nota est mendicorum & egentium turba: quorum, alij sepe morbum, alij probitatem & sanctimoniam, alij etiam inopiam ipsam egregiè simulant. Ad hæc, si percrebuerit, humanis necessitatibus & egestati paratum in tua facilitate subsidium esse; tanti vndique petentium concursus ad te fient, vt ad Apostolicas functiones, quæ tibi primæ esse debent, otij nihil superfit. Non est porro æquū, te qui ad Euāgelium prædicandū veneris, relicto verbo Dei, ministrare mensis. Postremò, si pecunias ipse tractare assueueris, metuendum est, ne famæ tuæ atque existimationi aliqua labes ab iniquis, & omnia peiorem in partem interpretantibus, adspargatur. Quæ cuncta incommoda estugeris, si hæc Christianæ caritatis & officij partes, eidem Sodalitio delegaueris. Quotidiani vsus præcepta, ad æternam salutem præcipue necessaria, in B. Virginis, & in Misericordiæ templo palam in tabella propones. Ad ea perlegenda,

exscri-



fastidiosum est genus, inter ipsam admonitionem subinde etiam te ad pedes abijcies; vel, si res tulerit, caros dabis amplexus: planè ut perspiciat non tristitia te vlla, vel seueritate, vel negotiorum appetentia, sed eximia quadam beneuolentia & caritate, ad officium reprehensionis adduci. Iam verò, de familiari conuictu, & quotidiana cum hominibus consuetudine, haud leuis est animaduertio; multasque & magnas ea res habet cautiones: quarum prima illa est: Ita utendum amicis, quasi non tu qui dem illis, sed illi tibi olim infensi infestique futuri sint. Id si præsumseris animo; longè attentius omnia circumspicies, teque ipse in officio continebis, neque in securitatem effusus, admittes quòd aliquando tibi exprobrari, aut obijci possit. In vniuersum tamen, te cunctis mitem, iucundum, affabilem præbeas velim; ut ea commitate illecti (nam alioqui anceps & periculosa curatio est, quod item supra monuimus) omnes tibi pectorum suorum latebras, ac recessus aperiant. Alter locus cautionis est, operam des uti studiosos recti, verosque discipulos, à fictis prauisque dignoscas, & conuenienter utrisque facias medicinam. Non enim deerunt plurimis oblitii vlcibus, qui, vel metu ne illa detegas, vel etià captandæ ad cæteros commendationis causa, vtròq; se te tuam in amicitiam ac familiaritatem insinuare non dubitent, si, si te inter cætera ad prandiū aut cœnā inuitēs i sane; ac tu vicissim illos ad Sacramentum Confessionis inuita: curaque, uti prorsus intelligant, fixū esse tibi certumque, eos omni ratione ad Christianam seueritatem, ac disciplinam, à laxiore vita delicijsque traducere. sic fiet, uti vel in posterum te frustra interpellare desistant, vel (quod optandum est magis) ad meliorem frugem, te duce ac magistro, tandem aliquando perueniant. A donis muneribusque (frivola quædam excipio; quæ si recuses, largito r vtrique Lusitanus contemni se putat) omnino abstinebis, vulgati prouerbij memor; Captum esse, qui ceperit. Ioannes tibi Rex omnia ad victum, cultumque necessaria detulit. eius utere benignitate, atque id ipsum modicè, vel etiam intra modum;

vt votiuz paupertatis religiosa professio confici-  
 tis e partibus ad te cibaria cocta seu cruda men-  
 ea tu ad carcerem, vel ad valetudinarium publice  
 tanda curabis. atque hoc pacto, in tractandis homi-  
 ingenijs tua tibi ratio longè solutior & expedim-  
 rit. Quos ad vitia proiectos, & in peccandi libidin-  
 peram obstinatos offenderis; gehenna quidem illi  
 futuri terrore iudicij maxime commoueri, oportet  
 sed quoniam hæc nimium abesse longè, stulti homines  
 putant, multi etiam propter fidei imbecillitatem, non  
 omnino vlla, turpiter ambigunt; at tu, morbos, ma-  
 nas, calamitates, exilia, vincula; cædes, orbitates, ma-  
 gia, bonorum proseriptiones direptionesque, & alio-  
 rum genera sexcenta percurres, quibus in hac  
 vita impios ac prauis tenaces homines afficit. Deo  
 que denuntiatione perditos & insanos ab amara  
 uocare conaberis. Si cum irato & flagrante capite  
 vindictæ, res tibi fuerit; blanda primum oratione,  
 aliud agens, mulcebis hominem: dein, capto curam  
 sensim ad causam accedes, vt quam ille querat  
 riam eleues verbis, & multo minorem opinionem  
 demonstras: aut etiam diuino permisso relatum  
 iniuriosum ille quoque se quondam in alio  
 præbuerit, ad hæc & alia id genus dicta, si te auer-  
 cedes tempore scilicet: si dedecit sese, preme  
 acrius, & identidè instabis, quoad sedata perturbatio  
 reliquam abs te medicinam libenter accipiant  
 ferre obseruatione, ad leniendum dolorem, ma-  
 que, & cæteras animorum ægritudines, vt licet  
 hæc cum ijs qui Christiani censentur. Conueni-  
 tem ad Christum iudæis, ethnicisque, suum illis  
 ac laborem imperties: quam ad rem, ne longior  
 pauca ex ijs quæ supra posuimus transferri  
 poterunt. Verùm de his hæcenus. redeo ad  
 Tu fac in aliorum curationem ita, mi Gal-  
 incumbas, vt interea tuæ ipsius per-  
 ctioni ac saluti quàm diligentis-  
 simè consulas. Vale.

EX INDIA LIBER I. 17  
EIVSDEM AD SOCIOS  
Goam.

**F**APONEM Deo adspirante attigi-  
mus Augusto mense, die Assumptio-  
ni Mariæ Virginis sacro, cum festo ip-  
so Diui Ioannis Baptistæ die natali,  
Malaca sub vesperam solnissemus.  
Nauiculario vsi sumus ethnico, mer-  
catore Sina, qui suam in id operam  
perfecto Malacæ detulerat. ac primò sanè feliciter na-  
uigauimus: sed mox (vt sunt barbarorum ingenia ad  
leuitatem atque ad inconstantiam prona) profectiois  
mutare consiliu nauicularius cepit, & in occurren-  
tibus passim insulis tempus frustra conterere. Nobis  
autem in eo itinere cum alia multa, tum illa duo pre-  
cipue molestissima contigerunt: alterum, quòd oblata  
diuinitus tempestate nauis per nequitiam abuterentur;  
qua elapsa ad oram Sinarum appellere, ibique totâ hye-  
mem, cursum expectâtes ponere cogebantur: alterum,  
quòd in eadem nauis simulacrûm uehebatur dæmonis;  
cui nauis, quanquam inuicis nobis & inspectantibus, pa-  
trio ritu sacrificabant. ab eodem etiam per sortes de ipsa  
nauigatione petebant responsa; quæ (vt aiebant, crede-  
bantque barbari) modo læta, modò tristia reddebantur.  
Centum à Malaca leucas, Sina versus prouecti, quan-  
dam ad insulam stetimus: ibique aduersus maris illius  
leuitiam naualibus instrumentis, aliaque materia com-  
parata, post multas caremonias & sacrificia quaesitum  
est ab idolo, prosperam deinceps fortunam esse nos ha-  
bituri, necne. cum valde prosperam respondisset, proin-  
tente moraremur diutius; sustulimus anchoras, velaque  
gratulabundi fecimus omnes: illi, simulacro quod in  
suppi locatum candelarum luminibus, odoramentis-  
que ex incenso ligno quodam Aquilano venerabantur:  
nos conditore cæli terræque Deo, & eius filio Domino  
IESU CHRISTO confisi, cuius cultum religionemque  
b ampli-

amplificandi studio in ea loca deferebamus. Cui  
 effemus in cursu, placuit nautis ab dæmone per  
 vtrum navis qua vehebamus, Malacā esse ex la  
 ditura. cū in Iaponē quidem perueitram omni  
 tilegi retulissent, verū ex Iapone Malacā m  
 ueluram: tum verò instituta navigationis pon  
 baros cepit, satiusque ijs videri apud Sinas h  
 Japonicam profectioem in alterū annum d  
 ster aut quis animus, quis tum esset dolor, cog  
 biscum potestis ipsi, cū de rota itineris nolim  
 consulere dæmon. Mox in orā terra quam C  
 nam vocant, delatis; duo, vno eodemque die (qu  
 uæ Mariæ Magdalena: sacer) vespere, sane quā  
 pertulimus. Etenim exasperato vchementius ma  
 tesque volente iam fluctus, cū iactis anchor  
 remur in salo, aperta in ostium sentina: vna  
 tibus nostris Emmanuel Sina forte præteritis  
 mortuū credidimus: nam & alit cecidera  
 ne ad vmbilicum obrutus aliquātiſper in aqua  
 verumtamen extractus magno cū labore exa  
 uiterque caput fauciat, adhibita curatione  
 bus, Deo fauente conualuit. Nondum huius  
 tum erat vulnus: ecce tibi eodem ferme ca  
 nauis iactatione, filia nauarchi in mare dilata  
 omnium oculis frustra conantium opulari, f  
 Cuius interitum tanti sunt ciuium ac lacry  
 ta: tanto præterea, quotquot in nauis eramus, in  
 crimine versabamur; vt admodum digna m  
 res esset. Barbari ad propitiandum per sacrifici  
 versi, nulla capta quiete, diem noctem que tota  
 dis idolo auib, ferculisque apponendis ap  
 runt, per sortes etiam quæsiere causam int  
 ponsum est: si is qui prius in sentinam cecidit  
 nucl fato functus fuisset; puellam in mare no  
 psuram. Cernitis ipsi profectio, quantum no  
 so dæmon ab suis ministris creati periculum  
 quid futurum fuerit, nisi furentis rabiem De  
 pressisset, sed me tamen in primis graues illa Deum

iniuria, & barbarorum sacra illa sacrilega permouebant, inaque fufus in preces, Deum rogati facpius, vt priusquam fluctibus operiremur, homines ab fe ad ipsius imaginem ac similitudinem conditos, tam falsis opinionum erroribus impiisque superstitionibus liberaret. tetrum quippe spectaculum, & indignum est facinus, Dei vice ab hominibus ad vnus Dei laudem factis, adorari perpetuum ipsius humani generis inimicum. Cuius de minis atque terroribus, quibus ille mortales, nactus occasionem, aggreditur, quod multa mihi eo die nocteque Dei beneficio cogniti experiri, quamquam ea sane cognitu vtilia sunt, tamen breuitatis causa cetera praetermittam; vnum illud summam attingam: huiusmodi ipsius petitiones claudi nulla ratione facilius, quam animi magnitudine quadam securitate praestanda, non illa quidem, quae proprijs viribus, sed quae vnus Dei tutela praesidioque nitatur. venisse tempus vlciscendi sui, crebro mihi ponebat ob oculos. sed magis tali in re ac tempore nobis timendum est, ne fixam in Deo fiduciam, quae debet esse firmissima, remittamus, quam ne ab hoste (qui nihil valet nisi Domino permittente) vincamur. Porro, quid nobis in extremo spiritu futurum est, fratres, cum debilitatis corporis animique viribus grauiori quam vnquam antea tentatione vexabimur; nisi per otium prius spem totam in Deo reponere, atque ad eum tempestiue confugere didicerimus?

Ad nauigationem reuertor, lenita paulum tempestate, vela ventis merentes dedimus, paucisque diebus in portum Sinarum quem Cantonium vocant, peruenimus. Ac nauis quidem non dubium fuit, quin hyemandum esset ibidem; quamuis nos partim rogando, partim etiam iniuriam cum Lusitanis, & cum praefecto Malacae exposulaturos minando, frustra eos reuocare a proposito niteremur. Sed nescio quomodo factum est, ve stationis mutandae perendique portus Cincei (qui in eadem est ora) subito consilium caperent. Eo cum iam appropinquarem; nauarchus a quibusdam praeternauigantibus repente fit certior, Cinceum portum a piratis

compluribus obsideri. Præsens omnino periculi imminerebat: eratque ventus Cantonem reuertenti, aduersum nos ponem perenti, secundus. quocirca subita re perit nautæ, volentes, nolentes, cursum in Japonem dirigere & nos quò polliciti fuerant (& quidem reliquis peribus insulæ exclusi) rectà Cangoximam, quæ Pauli nostri patria est, inuito dæmone perducere sunt coacti. cum à Pauli cognatis, tum à reliquis oppidanis amicis excepti, dies ipsos quadraginta in addiscendis Japonicæ linguæ elementis haud exiguo cum labore perimus. iamque Decalogi præcepta, Deo fauente promulgare sumus aggressi, quæ Paulus noster, & cætera Christianæ fidei capita patrium in sermonem accuratè conuertit: ac nos quamprimum typis mādare decreuimus, quò Christi nouitia facilius lausque fundatur. Idem cognatos amicosque homo impiger dies ac noctes ad nos tem hortari ac docere non desinit: breuique ratione filiam, multos præterea viriisque sexus in ouile. Domini compulit. Nec sanè (quod cernimus adhuc) ceterum consilium improbatum in vulgus: & quia plerique non runt litteras, perfacile Christianis precati omnibus fuerunt. Die qui fuit Archangelo Michaeli sacer, cum Berg Saxumano collocti sumus: qui nos perhonestè præceptos, vt Christianæ legis volumina diligenter adire remus admonuit. patris deinde post diebus educti re omnibus qui sub eius imperio sunt, fieri Christianos. Hæc nobis initia sese dant: læta utique, veruntamen modo incerto successu. Magna quippe multitudine est, qui nefaria huius terræ sacra procurant. Ceterum ipsorum placitis atque commentis, quòd Christianis præceptis pugnat veritas, valde suspicamur fore, vt sua præsentia nobis fauere vidcantur, tamen cum res incertim progredi ceperit, nostram in perniciem transierint ipsi, tum verò populum concitent, alioquin periculum est nobis, infestum. Fixum autem ac immutabile est nobis, sicuti ab omni prorsus contumelia Lutherici abstinere, ita ab gentibus ad cognitionem salutatoris liberatorisque nostri Iesu Christi vocandis, nulla

ratione desistere. Quod si euenierit, vt in caussa tam honesta, tamque pio ac salutari negotio vitam ponamus; nã nos id in magni beneficij loco accipiemus à Domino, cuius præceptis, animarum salutem, corporis nostri iactura mercari iubemur. Vtinam modo nos mentis candorem & simplicitatem, quæ Sancti Spiritus gratissima sedes est, cum fide præstemus. quam tamen ad rem multum nos loci opportunitas adiuuabit. Etenim remotis adeo in regionibus, inter impios de monum cultores ab amicorum conspectu longissime positi, omnique pænè mortalium ope ac solatio destituti, nimirum nostrimet paulatim obliuiscimur: nosque in Deum totos necessariò effundimus. quod secus, vbi Christiana viget religio, fieri consuevit. parentum quippe vel patrie caritas, affinitates, necessitudines, amicitie, ad omnes corporis animique vsus parata subsidia, Deum inter & homines interponunt ferè sese: atque inde sensim ipsius Dei subrepat obliuio. quocirca eximiam in nos, hoc etiam nomine, Dei benignitatem experimur: qui cum, hac suscipienda peregrinatione, aliquod præstare nos illi putaremus obsequium; ipsi nos potius singulari eiusdem beneficio affectos, multisque vinculis solutos agnoscimus; quæ spem in Deo nostram & cogitationem cælestis patriæ distinebant. Ad hæc illud quoque non leue commodum accedit, quòd delicijs ijs, quæ alibi carnis stimulos irritare, mentisque & corporis vires solent infingere; hic caremus omninò. Etenim Iaponij nullum acule mactant vel comedunt, piscis vescuntur interdum, oryza & tritico non abundant: herbis ac pomis vt plurimum victitant. & quidem ita prospera valetudine ad multam vsque senectutem vtuntur, vt facillè appareat, quàm paucis sit eadem, quæ alioquin est insatiabilis, natura nostra contenta.

Vos item, carissimi fratres, (quoniam tanta vobis provincia patet) vigilate animis; vestramque industriam ac pietatem in theatro cælesti probare contendite. id assequemini, si Christianam humilitatem, & sensibus intimis colueritis, & moribus expresseritis ac vita: quod ad

existimationem auctoritatemq; attinet, totum id Do-  
no permittentes, qui vobis ea ipse per se conciliabor  
fecto, quod si facere omiserit, vestra causa videlicet  
q; Dei sunt vobismet arrogetis, omiserit. Illud vobis  
ego etiam atq; etiam obtestor, vt vera inter vos pax  
concordiam omni ratione retineatis: summaq; opera  
mini, vt ne qua in vobis semina dissensionis exillat  
claros illos vestros conatus ac studia patendi pro Ch-  
sto, conferatis interim ad omnem discordiam impedi-  
bellandum, memores affirmasse Christum, ea re sua  
guitum iri, si se diligerent inuicem. Gratiam suam Do-  
minus Deus noster ac voluntatem animis nostris in-  
nuet, quod ex ea quam maximè cuncta faciamus. Cang-  
xima. Nonis Nouemb. MDXLIX.

PAVLI IAPONII AD SO-  
cietatem Iesu in Indiam.

**V**od mihi maxime fuit operari, vt  
ponere redire, matrem meam, & matrem  
filia, cognatos praterca ac familiares  
meos ab impio demonum cultu ab-  
sti religionem traducere mihi  
iam Dei Domini nostri clementer  
gulari tum consequutus. Nunç autem alia me cogi-  
ra, vt ij, quemadmodum ad Christum conuertit  
in fide quam ei dederunt, firmi stabileque patet  
quod ego cum à Domino precor identidem; nam  
per Christum, vt in precibus vestris ac sacrificiis  
meorumq; memores sitis, obtestor: quandoque  
salutē (nisi principijs consentiant exitus) expellam  
des. Iaponij me sanè quā libenter audiunt de Iesu Ch-  
sto verba facientē. itaq; multos, fauēte Deo, Ch-  
fore cōfido. Nos hic oēs corpore (vtinam æque  
bene valeamus, & quamquā à vobis locorum in-  
disiuncti sumus; tamen & animis in presentia  
videmur; & erimus aliquādo corporibus: videlicet  
ad extremū iudicium excitabimur, vtinā cum  
regnaturi. Cangoxima. Nonis Nouemb. MDXLIX.

IOANNIS FERNANDI AD  
Franciscum Xauerium.

OST tuum ex hac vrbē discessum, in  
flati animis domum ad nos conuenē-  
re laponij, vt varijs nos interrogationi-  
bus fatigaret: videlicet rari, qui ipso-  
rum argumenta refelleret, absente te,  
fore neminē. Sed Cosmus Turrianus,  
Deo fauente, spiritus eorum repressit:

etenim interprete me ad singulas quæstiones ita respon-  
dit, vt satisfaceret: quas ego laponicè quoniam ipsius  
mandato litteris consignauī, deesse nolui quò minus ex  
ijs aliquas ad te perscriberem.

Quæsitū est, ex qua materia Deus animū cōdidisset. nā  
corpus quidē e qua tuor constare elementis non ignora-  
bant. Respondimus ad hoc; quemadmodum Deo, vt ele-  
menta, Solem, ac Lunā, & reliquum mundi fabricaretur  
ornatum, non opus fuit priore materia: sed vt existerent,  
ipso nūc verboq; fecit; sic animos etiam ab eo creati so-  
la ipsius voluntate, materia nulla. Tū illi percontari: qui  
color animi, quænam esset species. Nullā respondimus,  
etenim hoc proprium esse elementorū & corporū. Cū  
inde efficerent, quoniam corpus non haberet, nihil esse  
animū; Cosmus vt eos verbis ipsorū conuinceret, inter-  
rogauit num esset aer in mundo: cū annuissent, quasi  
vit denuo, esset ne coloratus aer: negarunt. Tum ille: si  
aer, cū res corporea sit, nullo est colore; quanto min⁹  
(inquit) animus, cū careat corpore? Hoc audito, cessēre.  
Quæsiere alij, dæmones quidnam essent. cū respon-  
deretur esse multitudinem Angelorū dūce Luciferō, qui  
elati superbia, quòd Deo se se æquiparare voluerant, cœ-  
lesti gloria sunt diuinoque aspectu priuati; cur, aiunt, ho-  
mines tentat diabolus, estque eis adeo vehementer infe-  
sus: quòd eos, inquit Cosmus, ad beatitudinem illam,  
quam ipse amisit, conditos nouit: propterea eis inuidet,  
laboratque vt in fraudem inducantur.

Interrogauēre nonnulli, cur, si erant cuncta q̄ Deus fe-  
cerat

erat bona, Luciferum spiritum malū & contumaciter  
 creasset. Ad ea, Luciferum, inquit, quique sunt eius  
 etiam sequuti, condidit Deus & clara intelligentia  
 ditos ad bonum dignoscendum ac malum, & liber  
 luntate ad vtrumlibet eligendum: vt eos, si bonum  
 optassent, gloria, sin malū, inferni cruciatus exciperent.  
 qua facultate quōd Lucifer ac reliqui daemones ad  
 pro Deo adorari concupiuerunt; idcirco poenas dederunt  
 & sua ipsorum culpa mali ac superbi euasere; quod  
 eius bonis contigit Angelis, qui semet subdentes  
 meruere gloriam sempiternā. Percontabatur aliquid  
 esset Deus, vbi esset, nū aspici posset: alij, cur Deus  
 fir a deo clemens, aditū gloriæ tantis difficultatibus  
 cunsepserit. denique tantus erat à maritimo tēpore  
 ad vesperam hæc & alia sciscitantium numerus, donec  
 vt oppleretur. sed Cosmus (vt dixi) fecit omnibus  
 Bonzj nos, quōd eorum scelera coarguimus, multos  
 etis insectari non desinunt. Confinxere quidam  
 diabolum è simulacro pronuntiasse, nos ipsius esse  
 cipulos: eundem nostra de causā è cælo, multis  
 etantibus, regiam fulmine perculisse: quidā etiam  
 nā carnis voracitatem, nobis exprobrant. Ad hæc  
 quoque incōmoda vel Dei potius beneficia accipimus.  
 Commotum est in oppido bellum, quod regis  
 inde sedatum est, adeo exitiosum & graue, vt  
 dierum spatio conflagraret incendijs, & sanguine  
 daret; quippe sublatis legibus, impune victrix  
 sabatur improbitas: passim homicidia: passim  
 atque eo sanè toto tempore nos ad eadem inque  
 mur assidue, partim ab ijs, qui nos oderant, partim  
 ijs, qui nostras qualescunque sarcinulas ad damnum  
 itaque magno in discrimine vitæ saepe versati sumus.  
 rū ex omnibus periculis eripuit nos clementissim  
 mini mater, quæ cliētes adeo præcipua cura tuebitur.  
 Cum enim status rerum esset huiusmodi: Cosm  
 nium misit ad Naerondoni vxorē, vt ab ea cōsuleret  
 teret: illa iussit nobis renuntiare, cōfestim venire  
 se. porro inter eundū cōplures in cateruas armatas

cidimus: ij inter se per eorum ordines transeuntibus no-  
 bis, quin, aiunt, e medio tollimus hosce de Cengecu (sic  
 enim Europæos appellant) quandoquidem ipsorum  
 culpa, lignea vel lapidea simulacra neque alijs, neque si-  
 bi salutem dare posse negantium, Dij indignati, excita-  
 ta discordia, tantam huic populo cladem intulere? hæc  
 autem dicebant illi, propterea quod eo bello cœnobita  
 multa cum simulacris ignis absumpserat: imminuta ma-  
 gnopere idolorum & præstigiatorum auctoritate, vel  
 ob id ipsum, quod Regi in primis, vt nosti, superstitione,  
 nihil eam superstitionem profuisse constiterat. Ex eo  
 discrimine elapsi, Naetondoni domū peruenimus, cuius  
 vxor dato puero qui prosequeretur, nos ad Bonziorū cœ-  
 nobium, quos ea suis alebat sumptibus, amandauit: illi  
 vero grauius nobis offensus, respuere: dæmonas dicere,  
 nec locum excipiendo tam improbo hominum generi  
 sibi superesse. Cur nos Deus, qui habitat in cœlo, cuius  
 legem exponemus, ex ijs periculis non in cœlum eri-  
 peret? Tamen ad extremum siue Domina metu, siue fa-  
 muli precibus adducti, phant particulam nobis ad ho-  
 spitium assignarunt, ibi toto biduo commoratos mulier  
 nos domum suam rursus accersit, & in posticis ædiū  
 partibus ambulatiuaculam quandam nobis ad diuer-  
 sandum attribuit. hic nos quot periculis, quot laboribus  
 perfuncti fuerimus, ne longior sim, in præsentia silco.  
 Sanctis sacrificijs, & preceationibus tuis nos admodum  
 commendamus, & patrum fratrumque carissimorum:  
 quos ego ad hanc gentem salutaribus erudiendam  
 præceptis, & veram in agnitionem Dei cõ-  
 ditorisque sui trahendam, propediem  
 venturos esse confido. Amangu-  
 tio, 13. Calend. Nouembtris.

M D LI.

b 5

EDVAR-



Mangutianas res primùm, deinde  
rò Bungēses ad Diuine maiestatis  
riam hac epistola persequar. Post  
à nobis Petrus Alcaceua discedit  
Indiam (discessit autem Octobris  
se, anno Domini MDLIII.) Amicus  
veni cum Cosmo Turriano, ubi est  
lia Regia multi insignes ac nobiles, & cum eorum  
lis alij xv. ferme, vel xx. Christiani sunt facti. ad curiam  
merum accessere Meacenses Bonzj duo, quorum  
earum legum in primis peritus, multa peccatorum  
Cosmo, totam illi suam vicissim de mundi  
deque hominis anima sententiam patefecerat, re-  
rat summa, nullum esse planè verum omnium cogita-  
rem. Verumtamen ipsemet conditor suam illi  
impertiri dignatus est, ut quanto versaretur in terra  
quam essent vera, quæ à Cosmo dicebantur, liquet  
neret itaque Dominum Deum nostrum ex animo  
re statim decreuit. id quò melius faceret, omnia  
bus, quibus ad eam diem vicebatur, abiectis, exiit  
bi tectū, aliqua ex parte à nobis adiutus, cum sociis  
Barnaba exstruxit ibi morantur ambo, & villam  
met suis manibus operantes quarunt: nihil è domo  
stra, nihil aliunde gratis accipiunt: vnã acquirunt  
tutis rationem seiscitantur à nobis, in qua, cum  
plantæ, adeo feliciter crescunt, ut mei me sane ex  
cōparatione pœniteat. Eodem tempore laposus  
quidam ad Deū conuersus est, magna humanitate  
cutoq; iudicio, annos natus plus quinquaginta  
uis, antequam constituit Christiana sacra. In  
boli tentationibus adeo vexatus est, ut in mor-  
dent: postea tamen quam Deo sese commisit,  
seonditum affatim hausit, & nunc de pristina  
ate, deq; excellētia diuinæ legis loqui non desinat.

no nomine Paulus appellatur: & quod magna prudētia & ingenio præditus est, & nihil vnquā adorauit in vita (nā Japoniorū superstitione inane semper nescio quid iudicauit) suo exemplo multos ad religionem impulit Christi: cui ille hanc sanē fidē dat operam, siue transferendis in patriam linguam scriptis quibusdam, (qua in re valet plurimum, & stylus eius valde probatur) siue alijs mortalibus omni ratione ad veritatis viam trahendis: præsertim verò confirmandis ac retinendis in fide neophytis, quos antea tam vehemēter insectabatur. Vxor eius, & filij sunt tam Christiani, cum ipsius fratre non minus ingenioso, & ornato, alijs præsertim ipsius affinibus, & amicis.

Septuagesimum vel octogesimum alius circiter annū agens, vir nobilis, ac dynasta, superstitionem suam cum Christiana religione commutauit: idolorum ante id tēpus cultor egregius, quippe cui, simulacris humi de more statuendis venerādi causā, præ assiduitate laboris occalluerat manus. nūc vero tanta ei lux veritatis oborta est, vt de laboribus ab se frustra susceptis, deq; sua cecitate verba facere nunquam desistat. is idolorū loco templū edificare decreuit, quo Christiani ad sermones inter se de cultu diuino ferendos augēda pietatis causa, cōueniant: & vniuersis qui sub imperio suo sunt, omni conatu persuadere cōstituit, vt ad Baptismū accedant: quo illustratus est eius quoque filius annos natus triginta, qui domū nostrā Christiane doctrinæ & sacerōrum causā veniat. Tria passuū millia distat ab vrbe Amāgutio vicua quidam. ibi ad quinquaginta, vel sexaginta neophytos multicos operarios omnes, tantum rerum diuinarum studium ceperat, vt litterarū prorsus ignari, litteratos homines populares suo argumentādo conuincerent. Quin etiam eius loci Bōzius ipse, cum illos sepe sermone atq; altercatione lacefferet, turpiter ab iisdē superat<sup>9</sup> ac victus, existimationi suæ deniq; migrādo cōsuluit. eius discessu neophyti valde leuati sūt. Ijdē pariter vniuersi certū in locū sepe se conferūt, vbi de cultu diuino disseriunt, ad honentq; inuicē se se, & ad fidē & religionē hortantur.

Verum

Verum de statu rei Amangutianæ plura cognoscit  
 epistola Cosmi Turriani, quam misit in Bungum: &  
 ego hæc quæ sequuntur excerpti. Ex hisce pauperibus  
 multi facti iam sunt, fiuntque semper aliqui. Chri-  
 stiani iidem preces tenent, easque ad ianuam ferunt  
 die recitant: tum singulis caxa (quod monetæ genus  
 in eleemosynâ datur: quare illi admodum leti, & Domini  
 gratias agentes domum se se recipiunt. iidem, Domini  
 diebus, cum in ordinem discubere: qui Christiani  
 sacrificium veniunt, aliquid ijs præbent eleemosynarum  
 causa: itaque & illi beneficio gaudent, & Christiani  
 totius dispositione atque ordine delectantur, & om-  
 nes in uniuersum Domino gratias agunt, cuius salu-  
 tate, antea ipsorum vitæ foeditas paruit. Paulus  
 Barnabas Meacenses Bonziji duo mirabiliter pro-  
 proficiunt. Faxit Dominus, ut ad finem usque per-  
 rent. Die qui fuit DD. Cosmo & Damiano sacer-  
 dote pere mortuus est Ambrosius Eunadus Faluensis. In  
 gis œconomus. eius funeri mecum interfuerunt plus  
 centi sexus utriusque neophyti. signum Crucis  
 è neophytis præferbat, & quoniam demortuus  
 à nostra plurimum aberat, pompa mediam per  
 necessariò ducta est. Efferebatur autem cognos-  
 dum excelso feretro, tantaque funeralium multitudine  
 ut ipsam diei lucem repræsentarent; ac terra quæ  
 cuit apparatu cæremonijsque mandatum est. Quo-  
 uit ea res aliquantum ad impias sectas deserta  
 natos ipsius, & maiorem ciuitatis partem: quas  
 sectas planè relinquerent, si diuine legis interpres  
 foret copia. Vxor autem eius continuo pauperibus  
 cit benigne: nam & ipso quatrinduo præbuit  
 lum, & è domestica suppellectili multa distulit  
 etiam vestem sericam, ex qua conficitur pecunia  
 edificandam illis domum in area, quam idem  
 bis neophytus quidam attribuit. Hoc eius recitatum,  
 cæteraque neophytorum erga inopes beneficia  
 bus bis terue cibaria singulis mensibus largitur,  
 compenfer Dominus: quem vos rogate fratres  
 nini,

iffimi, vt hæc ab illis fiunt, nullam ob aliam causam; nisi vt eidem placeant: & simul in officio me sua benignitate confirmet.

Domus ea, cuius meminit Cosmus, perfecta iam est. Absolutum est opus, v. Calend. Iulij, & diebus aliquot ibidem sacrificatum, sermonesque de ipsius fundatione sunt habiti. Hactenus de rebus Amangutianis. Nunc ad Bungenes venio. Anno MDLIII nostri lapidationibus ibi male accepti sunt, confictis in eos criminibus, quod carne vescerentur humana. sed rex, causa cognita, rem totam breui compressit, dispositis custodiae causa circa domum nostram interdiu noctuq; vigilijs, atque ea sanè præclara fuit neophytorū probatio: quippe nos quò maioribus cinctos videbant angustijs, eò maiorem ipsi firmitudinem animi constantiamque præseferbant. Eo tēpore multæ ad neophytos conciones, multæ cōtra Bonzios disputationes habitæ sunt: qui victi, cūm quid agerent non haberent, insigni mendacio populū onerarūt, nulla se scilicet Christianā à Iaponica religione differre. Res erat sanè periculosa. itaq; nostri diuinæ gloriæ zelo infāmati, nil aliud per eos dies docere populum institerūt, nisi hæc duæ religiones quāto pere inter sese differret: legē quippe Iaponicā fabulis atque mendacijs: Christianā vero planè certissimis niti principijs. Atque ob id ipsū Balihafar Gagus librū Iaponico sermone conscripsit, ac dedit Regi, quē Rex corā se, suisq; consiliarijs recitatum, se vehemēter probatū, suo signo obsignauit, atq; ad Balihafarē remisit, iubens ei renūtiari, se libri eius exemplū descriptū habere apud se: proinde exēplar obsignatū vt erat, ostēderet magistratibus, vt eos perspecta Christiana veritate & doctrina, beneuolos & amicos haberet. Ex eopore adhuc in pace fuimus. Bōziji in Dominū credidētes complures. in ijs quidā legisperitus ex eorum ordine, in cōmentationibus vacant, noster antea vehemēs adversarius. huic ita deinde clarū veritatis lumē affulsit, vt exquirendo Christiani hominis officio nunquam degeret. Tāta verò tranquillitate fruitur animi, atque Dei beneficia ipsius hærent infixæ memoriæ; vt pro  
ijs a

ijs à quibus Christiana mysteria didicit, & à quibus  
 missus est, denique pro cunctis Euangelij præce-  
 ptes ad Dominum assidue fundat. Anselmus e-  
 dam Dominus vici non longe ab vrbe positus, in  
 rem ad cultum Dei traduceret; anno superiore na-  
 nos, & Balthasarem domum suam adduxit, qui in-  
 nam, & domesticos omnes, aliosque complures  
 saria ad religionem rudimenta edocuit, & conuenit  
 Dominum. Horum exemplo tantus in reliquis  
 incolis motus animorum est factus, vt omnes fere  
 Christiana iam sacra susceperint. Vicus est alius, decem  
 cas ab vrbe: illic item anno superiore luctu  
 contulit neophytus operarius quidam, Antonius  
 ne ibique reperit hominem, qui ab demone septem  
 diebus ita præfocabatur, vt nihil neque esculentum  
 que poculentum per fauces posset demittere. Hunc  
 seratus Antonius, & simul recordatus latronis cuius  
 culpam suppliciter agnoscenti Dominus noster  
 CHRISTVS ignouerat, aquam in vas infudit,  
 atque manu sua per signum Crucis, deinde horum  
 grotum, vt peccatorum suorum agat penitentiam,  
 credat in eum, à quo & conditus fuerit, & saltem  
 sit accipere. Annuit ægrotus, & continuo poculum  
 bi poculum aquæ totum penitus hausit, appetens  
 oryza paulum, sine labore comedit. Quæ res  
 ita permouit, vt eum primum per corporis  
 ad nos conferre sese Christianæ religionis salutem  
 causa decerneret: itaq; fecit: omnem superstitionem  
 cit, Christianos ritus ac preces edidit, paucos  
 post diebus est mortuus. Alium etiam conuenit  
 Antonius, claro admodum genere natum. Lucam  
 iam nomine dicitur. Is cum Baptismi causa ad  
 nisset, postea quam ablatus est, Balthasarem docuit  
 am cum Ioanne Ferdinando, Antonioque pueris  
 vacarunt, vt ex vna tantum Luca familia, sexages  
 pita (in his vxorem Luca, duosque filios vnus  
 celesti lauacro purgauerint. Quorum tanta

tantū animi robur apparuit; vt suo exēplo alijs ad fidem  
trahendis numerum deinde trecentorum impleuerint.  
Annus circiter agitur, cū quidam oculorum acie sanè  
debili baptizatus est. is Dei benignitate factum est, vt  
vnacum animi lumine oculorum quoque lumen reci-  
peret: etenim continuò clarè caput videre: cuius rei fa-  
ma cum latius manasset; Iaponiorum ad nos concursus  
hinc inde statim est factus, partim cœcorū, partim vario  
morborū genere, vt lepra, febris, alijsque huiusmodi la-  
borantium, in quibus Dominus pro sua sapientia, cœle-  
stis numinis vim saepe declarat. Quod vt facilius cogno-  
scatis, nonnulla referā, quæ in hoc genere contigerunt.  
In popularibus neophyti illius, quem ex oculorum de-  
bilitate repente conualuisse docuimus; iam inde ab ip-  
so abauo quidam hæreditario vcluti iure, & quasi per  
manus acceperat, vt à dæmone torqueretur. atque is im-  
petrandæ salutis causā, in victimas & impia sacrificia  
patrimonium pæne consumpserat. Verū dæmones i-  
dolīs inhabitantes, quò maiores sibi honores haberi cer-  
nebant, eò vexabant hominem grauius; nec illius tan-  
tummodo cruciatu contenti, arreptum ipsius quoque  
filiū annos natū triginta ad eò malè accepere, vt multos  
dies nihil omnino gustaret, nec iā patrem, vel affines ag-  
nosceret. Balthasar vbi id rescieuit, contulit eò sese, cum-  
que filium in ipsis tormentis offendisset, iussit eum Di-  
uī Michaëlis nomen pronuntiare. paruit ille, & in ipsa  
pronuntiationis clausula tam vehementer intremuit,  
tanta cum gesticatione, motuque membrorum, vt qui  
astabant, rei miraculo perhorrescerent. Verū diuinæ  
placitum est bonitati, vt simulatque super eum Baltha-  
sar sacra illa effatus est verba: In nomine Patris & Filij  
& Spiritus sancti, à nequissimo spiritu liberatus; conti-  
nuò & eibum & vsum mentis rationisq; receperit. Dein  
de verò vnà cū patre Christiana rudimenta edoctus, &  
vterq; sacro fonte lustratus est; ac filius quidem, Micha-  
elis: pater autem, Pauli nomen assumpsit. Paucis post  
diebus, eiusdem Pauli filia, soror Michaëlis, ad templū  
nostrum

nostrum accessit, quæ item triginta iam annis in  
dæmone habebatur. Ea cum velle se Christianam  
dixisset, vehementi pariter ipsa timore corripuit.  
Balthasar ad exorcismos confugit, capiteque multo  
dere, vt nomen IESV, nec non D. Michaelis proce-  
ret. illa verò discretiata grauissimè, ore compresso  
veluti in cantum soluta, respondit, si, Xacæ & An-  
qui legem dedere Iaponijs, idola repudiarentur, tu-  
nem adorandum esse præterea: neque verò se euan-  
vi, ab eorum cultu posse abduci. Postridie (qui dies  
Beatissimæ VIRGINI sacer) templo Christianis re-  
cum mulier quoque adesset: Balthasar sacro per-  
exorcismum redijt. Hic dæmon versum ciuilem, in  
conqueri, foeminamque torquere. Cum in eo lit-  
esset, Christiani qui aderant, in preces dedere. Illi  
ira multo spiritus ille nequam cupit, mulier autem  
de leuata est, atque integra prorsus mente, potum  
porrectamque sibi aquam lustralem seu benedictam  
bibit. Tum iussa dicere IESVS, MARIA, tam haud  
pronuntiauit, vt vox Angeli videretur. Ex eo tempore  
nunquam deinceps à dæmone vexata est, iamque Chri-  
stiana sacra suscepit. Qui ægroti huc deuenientes, ad  
trecentos iam Christiani cernuntur. quorum vitam  
inter se de beneficijs à Domino post Baptismum  
ptis, operæpretium est audire, dum hic patienter  
morbo ferendo, ille recuperatam prope valeant  
dicat. solent autem huiusmodi ægroti, decem alios  
decimve singuli ad Christianam religionem con-  
ducere, quorum corpora non alio medicamento  
tur à nobis, nisi aqua benedicta, cuius virtus in huius  
multis experimentis, præsertim verò in oculorum  
ratione, quibus Iaponij vulgò laborât, est comprobata.  
vt eius petendæ causâ à leucis decem vel duodecim  
dique concurratur ad nos.

Hoc anno, qui post Christum natum est MDCCLXII  
hac æde sacra Funaiensi, à Cinceralibus ad Pascha  
solennia, conciones quotidie cū sacrificijs habentur.  
tanta ncophytorum frequentia, vt eos domus illa  
122

non caperet, tantoque animi ardore, nonnulli vt è pa-  
 gis pridie domum nostram venirent, quò postridie ma-  
 ne ad tempus concioni adessent; nonnulli autem ad  
 templum duabus ante lucem horis accederent. quibus  
 rebus homines ita vehementer inflammabantur, vt quo  
 die fermè deni, duo deni, vel etiam viceni post catechis-  
 mum fierent Christiani. Itaque baptizati sunt eo toto  
 Quadragesimæ tempore, quadringenti. A Paschalibus  
 ferijs vsque ad Pentecosten eodem fervore ac studio  
 continuatæ sunt quotidie conciones, neophytorû ro-  
 gau, qui propitiandi Domini causa, mysterium Con-  
 fessionis sanè quàm diligenter frequentant; quorum vi-  
 tæ morumque immutationem post Baptismum, noti-  
 tiamque eorum valde mirantur, quippe, vt quisq; ma-  
 xima pro Christi nomine ignominia afficitur, ita se bea-  
 tissimum putat. Quidam etiam, cum initio conuersio-  
 nis, nonnullo pudore latitaret; ita se nunc palam  
 penitit in causam Christianam tanta sua cum delecta-  
 tione demisit, vt verbo Dei potius quàm cibo sustenta-  
 ri aliq; videatur. Cereemonia quoque nostra funebri  
 magna cum admiratione probatur ab ethnicis: vt funus  
 quod primum duximus, hominum plus tria millia spe-  
 ctandi causa celebrauerint. cum autem pauperibus æ-  
 que ac diuitibus honorem à nobis vident haberi; tum  
 verò legi Domini Dei nostri simile nihil fatentur esse.  
 atque lex ea sanè latè vagatur in hoc regno Bungen-  
 si: tam præter urbanum neophytorû gregem; Jacali quin-  
 taginta, vel sexaginta; Siquidi rotidem, Quinctani  
 agorum hæc nomina sunt) plus duæceti visuntur. Neo-  
 phytus quidam est, quem ceteri ob eius virtutem paren-  
 ti loco venerantur & colunt; qui sæpe ad sacrificia &  
 conciones huc ventitat. Is ea circuit loca, & cunctos ad  
 officium adhortatur. Superioribus diebus Balthasar  
 regis cum Ioanne Ferdinando Firandum profectus  
 ad Lusitanorum, qui ibi erant, confessiones audien-  
 tes. Rex autem ante quàm discederet, venit ad nos, ius-  
 tificans Balthasarem de comiteatu sine cura esse: da-  
 tum se qui cum proficeretur, & omnia ad iter  
 necessaria

necessaria compararet, idemque, si Balthasar  
præstaret in reditu: præfectis etiam, quacun-  
quidum esset, iumenta & cætera quæ opus foret  
peraturum. Eum nunc in singulos dies expecto-  
hic de neophytis remansere senex quidam, Anton-  
mine, quinquaginta vel sexaginta natus annos  
præterea quattuor vel quinque homines impig-  
cessaria negotia obeunda.

Scriptis iam litteris, ex Ida pago non longè  
posito mulier quædam cum marito ad hoc tem-  
Baptismi causa se contulit. Sed uterque, quod Bal-  
aberat, domum suam re infecta, consilioque par-  
tato reuertebantur. Id ubi cognouit Antonius  
modò nominavi, me appellauit, ut preces ab omni-  
qui aderant, ad Dominum pro viroque eorum  
das curarem. itaque dum orationem Dominica  
voce multi pronuntiamus, conspecta mulier  
vehementer intremere, ut illam ipsi tres homines  
& continere non possent: dentibus verò tam ac-  
frendebat, ut viderentur effringi. interea contum-  
us manuum digitis, mulierem ligno Crucis, & qua  
nedicta lustrabat Antonius: nobis ex altera par-  
tione Dominica & Angelica salutatione per-  
bus. Post hæc mulier aliquantulum conso-  
que expergefacta est, iussa dicere, IESVS, M. A. A.  
primum veluti indignabunda pronuntiauit, tum  
nus arctius iterum vincuntur, precatiōni summa  
insistimus: nec ita multo post femina dolere  
& lamentari, & rogare, ut sese quam crissim dimit-  
Deinde, pia admodū voce proferens, IESVS, M. A. A.  
verum Creatorem suum adorare se dixit, gratias  
se peccatricem agnoscere. Eadem mihi post  
mauit, se toto septennio cordis ingentem len-  
dinem, sed iam ea leuatam, & exhilaratam  
die manē cum marito discessit: redituri ad  
cum primum Balthasar Firando reuertem. hic  
magnam tora res attulit voluptatem, & ex  
alia mulier atque antea, visa est. multa præterea in hac

Regione geruntur à Domino : qui nos pro sua bonitate idoneos vineæ suæ cultores dignetur efficere. è Bungo 12. Cal. Octob. MDLV.

TAQUAE REGIS FIRANDI  
ad Melchiorum Nonnium.

**P**ATER Mag. Franciscus cum meum in hoc regnum venisset, Christianos fecit magna animi mei voluptate non nullos, quos equidem commendatos habeo, & ab omni iniuria tuor. Bis deinde ad nos venit etiam Pater ille, qui Funaij versatur, baptizauitque eum ex affinis meis aliquot; tum ex reliqua nobilitate permultos, quem ego virum aliquoties audiui, eiusque doctrinam, quæ mihi penitus hæret in medullis, ita probavi, ut Christum sequi planè decreuerim. Quocirca te in meo Regno videre magnopere cupio: semel quippe meritus, non mentiar iterum. Tu si ad nos te contuleris; & rem Deo gratissimam feceris, & à me quàm honorificentissimè liberalissimeque tractaberis. Firando.

Taqua Nombo Firandi Rex.

COSMI TVRRIANI AD  
Societatem Iesu in Lusitaniam.

**E**X quo tempore à Francisco Xauerio, qui postea migravit è vita, Amangutijs sum relictus; res per humani generis aduersarium minimè tranquille fuerunt: qui cum intelligeret quantum Euangelij promulgatione proficeretur, omni ratione eam impedire conatus est: bellum enim Rege ac populares eius ita perniciosum excitauit, ut primo post meum aduentum die, Rege ipso cum filijs inter-

interfecto, alium, qui Regis Bungi erat frater, in  
na tamen principum dissensione, susceperunt. Hoc  
men à nobis interea cessatum est: nam ad  
MDLVI. (quod spatium fuit annorum circiter  
assiduis concionibus, ceterisque ex instituto  
ministerijs obeundis, Christianorum duo milia  
mus: quo tempore nonnulli è proceribus, contra  
viribus contra nouum Regem, sectatoresque ipsi  
bi Amangutio saeuum adeo incendium intulit  
cùm amplius decem millibus familiarum inco  
vnius horæ spatio vniuersam flamma perual  
sanè domus nostra, templumque ab eo inced  
immune. Posthæc affertur nuntius, aduentu  
quo audito Christiani conueniunt, communi  
tentia statuunt, non esse mihi in ijs tumultu  
morandum: denique vigesimo post incendium  
cùm iam hostium exercitus ac vrbe non plus  
millibus passuum abesset, vehementer à me collo  
orantque vt inde discedam. quorum ego pro  
animo cessi, vt post eas turbas, ac seditio  
Consilio protectionis meæ cognito, reliqui  
ni ad me concurrunt, nullam ea nocte pame  
quietis, cùm alij peccata confiterentur, m  
cessum lugerent; alij mecum vnà decede  
sent. quos ego vt potui, verbis solatus, d  
tis me nihilominus ad nouem millia passu  
quentibus summo cum dolore ac gemitu  
parentem in conspectu eos habere dixisset. d  
prælagire iam tum videbantur calamitates, quæ  
slea contigere: quippe deinde, & vrbs fundit  
sa est, & summa annonæ inopia, aliaque id  
ta incommoda consecuta. In itinere cum  
tur à me, ecce tibi denuò lacrymæ vironu  
rum, puerorum, quæ me sanè magno mo  
tiaque affecerunt: atque ita illi ad suos  
ego Funaium iter intendi, qua in vrbe ver  
thasar Gagus cū duobus fere millibus Ch  
quos ibi fecerat, eratque magna apud Regem

ad quem Prator Indiæ certum hominem Regis Lusitaniæ nomine cum pretiosis muneribus misit, egiſſe gratias quod nos ad eò humanè liberaliterque tractaret. Hoc ille officio permotus, ad nos optimas ex materia cedrina est elargitus: è quibus templum exstruximus cum reliquis ad incolendum necessarijs ædificijs, operam suam in id nauantibus admodum impigre Christianis. Decevit etiam nobis aureorum quinquagenum vedigal. Inde cum æstus belli iam deferbuisse videretur, ethnici multi ad verbum Dei conſuebant, ac fere temper ad Dominum conuerrebantur aliquot, decem interdum, interdum quindecim, pluresque aut pauciores, prout mentes eorum Spiritus Sanctij claritas illustrauerat. Amangutio etiam Rex, regniq; proceres, missis per Christianos epistolis, nos ad se inuitarunt, qua de re cum Regem ipsum Bungi amicitia causa consuluissem, respondit adhuc maturum non esse: simulac foret, se moniturum. suspicari sumus occultam aliquam coniurationem ipso conscio aduersus Amangutij Regem esse constatam: nec sanè temere, nam ex principibus quidam poteas, Amangutium ex incendio ferme iam instauratum aggressus, diruit, magna ciuium parte vel spoliata, vel in seruitutem abducta, Regis etiam fratre cum omnibus ijs, qui partes eius sequebantur, occiso. Ea re cognita, Bungi Rex magnas copias ad Amangutium occupandum misit, quo euentu, adhuc incertum est.

Anno MDLV. octauo Idus Septemb. Rex apud nos sanè quàm iucundè ex nauit: à cœna de Deo verba fecimus. ipse per quendam ex amicis iussit nobis renuntiare velle se certos pecuniæ fructus assignare alendis ijs, qui in sua ditione Dei legem docerent. Respondimus, nobis hoc non esse ita necessarium, sed in pauperum subsidium hospitem domum à nobis ædificatam esse, quæ huiusmodi ope admodum indigeret, orare nos Regem, vt beneficium illud in eam domum conſeruet; quod fecit, & simul iussit nobis attribui aream in tunc imperij sui admodum ampla ac celebri Facata no-

mine, ab vrbē regia quinque dierum itinere, vrbē  
thasār Gagus aliquot fecerat Christianos. Eo nam  
thasār idem est rediturus, vt ibi diutius commoretur,  
que commodius Euangelium pradicet. Christus  
noster, eas vires nobis ealque virtutes impertit  
ad assiduos huius prouinciæ labores atque penuria  
necessaria. Valere vj. Idus Septembris. MDLV.

### GASPARIS VILELAE ad Societatem Iesu.



Nno MDLV. cum in hac loca  
chior comitesque peruenissent,  
hil ad vos scripsi, propterea quod  
ro mox in Indiam Melchior, cum  
se de moribus hisce, ac rebus  
ipso vos cognituros putabam, sed  
persequar, quæ post eius discessum  
fente me contigerunt, quò in omnibus immo  
bonitas magis eluceat.

Vbi terram hanc attigi, iussus sum Funari  
cum Cosmo Turriano, partim vt ingravescente  
illius ætate, in tantis ac tam multis laboribus  
auxilio subleuarem; partim etiam, vt ex eius  
tudine ediscerem, qua ratione horum Chri-  
stum ingenia colenda tractandaque sint. Balduinus  
Gagus, qui ibi erat, Firandum est missus, vbi  
in primis celebris, & Christiani nonnulli: Respon-  
tere vrbis eius valde nos diligit, fecitque nobis  
tem areæ cõmendæ, qua in area Virginis Mariae  
crâ excitauimus ad pios Christianorũ vltus, cum  
rum incolarum, tum Lusitanorum, qui eò cõm-  
gus ad Regulo humane exceptus est cum alio  
stro, itemque alio Iaponio Christiano in rebus  
admodum erudito, quos secum ad duxerat. His  
cognouimus in neophytis instituendis magnam  
de versari. post Gagi discessum, aream cõm-  
sentiozem, donauitque Rex nobis peramam

dam ædes in proximo, quæ statim nobis vsui fuere. ex  
 ijs quippe templum exstruximus, addidimusque tecta  
 nonnulla nobis ad incolendum necessaria. Opus ad  
 culmen perductum est die sanctis omnibus sacro, an-  
 no MDLVI. Melchior primum in eo sacrum fecit so-  
 lenne. Inter hæc tempus aduenerat, quo Melchiori in  
 Indiam redeundum erat, quem à nobis dimisimus, nul-  
 la spe in hac quidem vita nos reuisendi. Inde Christia-  
 ne rei ex instituto dedimus operam non sine aliqua  
 difficultate propter occultas conspirationes aduersus  
 Regem in vrbe conflatas à reliquijs cõiuratorum, quos  
 mensante nostrum aduentum capitali supplicio affe-  
 cerat, ac deinde ad cæteros minori suo cum periculo  
 puniendos in insulam quandam, quæ arcis instar est,  
 sese receperat. Hisce tumultibus & recentibus Christia-  
 ni vehementer, & nos etiam aliquantum perturbaba-  
 mur animis, quod ex Regis interitu ( si forte id con-  
 tingisset ) aut mors nobis imminere sine dubio vide-  
 retur, aut certe multa ac graua incommoda, quæ ma-  
 gno nobis impedimento forent, quominus rem ex ani-  
 mi sententia gereremus: veruntamen nonnullis à Rege  
 concessis, pax inter eum & ciues composita est, & qua-  
 lecumque orium consecutum.

Instituti autem nostri in Iaponijs adiuuandis eiusmo-  
 di ratio est. Primum, quoniam plurimis tantæ sunt tene-  
 bræ, vt animam simul cum corpore interire, nullumq;  
 Dei iudiciũ de rebus in vita bene vel malè gestis futurũ  
 existiment; duos menses quotannis, Nouembrẽ ac Decẽ  
 brem, vsq; ad octauum diem ante ante Natales Domini  
 ferias, ponimus in quotidianis, de morte, iudicio, pœnis  
 inferni, deq; cælesti beatitudine cõcionibus; ad quas vni-  
 uersi fere conueniunt Christiani. Die verò mortuorum  
 omnium commemorationi dicato, in eandem rẽ maiori  
 etiã studio ac cetera in cõsuetudine. Toto autẽ eo tempo-  
 re, cenotaphiũ habemus atrium: sup id, responsum vnum  
 verbis conceptis quotidie pronuntiamus, & sacra ritũ il-  
 lotũ mysteria populo exponimus. Quo quidẽ anni tẽpo-  
 rata vis frigoris est, vt præter assiduum gelu matuti-

num, multa etiam e caelo decidat nix. Sed Domini  
sua clementia, necessaria nobis remedia suppliciter  
non desinit.

In festa Natalia, dimissis per finitimas villas  
Christianorum conuentum indiximus; quorum  
ginti quatuor, ac triginta millibus passuum, tanta  
tudo confluit, ut eos templa duo coniuncta, et  
nostra priuata non caperent. Media nocte sacra  
ne ritè peregrinamus cum hymnis quibusdam pro  
dibus Natalium Domini, & nonnullas e sacris  
historias exposuimus, quibus rebus Christiani  
dum delectati, & in sacrosancta fide firmati sunt.  
eorum diuinam celebritatem cum equam celebritatem  
deretur, ut intra domesticos parietes ineluctabiliter  
**IESV CHRISTI** sanguine redemptas in  
regionibus perire patremur; missus sum cum  
Fernando ad vicum, quem Curamen appellamus.  
liquot Christiani visuntur, quò & gentilibus  
ritatis ostenderem, & Christianis solatium  
que utilitatem afferrem. Et quoniam inter  
bus iniquo anni tempore sine vilo commoda  
mus; nec frigoris nec famis incommodum  
uenimus ad montem, vbi nos quidam cibus  
pit hospitio, & paululum oryzae dedit in cibum. *Ad*  
lucebat adhuc, ab eo petijimus, ut viam nobis ad  
quendam finitimum mōstrare ne graua  
peruenissemus, ad vetulam Christianam  
orem item Christiani, diuertimus. cuius  
ministrando studium, & alacritas, cum  
nascentis Ecclesiae laudibus procul dubio  
omnem praeteriti laboris molestiam, ac  
nem absterfit. Cœnam pro ipsius angustis  
ex herba iname quam appellant, atque  
anus ad nos calefaciendos ignem paucis  
paleis excitasset. Eadem monita à nobis,  
Euangelium conuocaret, quamquam nox  
permagnum, tamen tantam in ea re  
ut multos barbaros adduceret, ad quos

quendam de salutis ipsorum ratione verba fecissemus, de-  
 cē ex ijs permoti diuinitus Euāgelio credidēre: quos simul  
 atq; opportunum est visum, magna nostra lætitia bap-  
 tizauimus. Accessit ad hos etiam senex annos natus sep-  
 tuaginta, cuius domi sermo de Deo (quem diximus) ha-  
 bitus fuerat. Is cum annos circiter octo graui admodū  
 valendine laboraret, ita ut membris p̄ne solutis, inter  
 loquendum vehementissimē tremere, multis in vita ho-  
 micidij perpetratis, dæmonis cultor, cuius speciem se-  
 seipsum offerentem adorabat ut Deum, biduo post  
 Baptismum Dei beneficio sanus, ac liber ab omni tremo-  
 re surrexit, & omnibus inspectantibus, diabolicas syn-  
 graphas aliaque id genus igne combussit.

Ex eo loco profecti, antequā Cutamen peruenimus,  
 nos in itinere nox oppressit in magnis tenebris, frigore,  
 gelu, incerti qua iter esset, aut quem percontaremur, De-  
 um precati nos in viam dedimus, & in cuiusdam ethnici  
 hospitium incidimus, qui nos ad Christianum hono-  
 ratum hominem habitantem in ea solitudine misit, quē  
 antequam inuenimus, iterum errauimus, sed ea ipsa no-  
 ctis hora nobis obtulit Dominus, qui nos ad optatas il-  
 lus Christiani ædes aliquando perduceret. Is nos simul  
 ac vidit, statim nobis prouolutus ad pedes, nunquam se  
 tanto in honore fuisse dicebat. ea nocte in consolandis  
 animandisque Christianis eius domesticis ibi posita, po-  
 stidie mane profecti, Cutamen venimus, acceptique hi-  
 lariter sumus à Christianis, qui cognito nostro aduen-  
 tu obuiam nobis processerant. Hic, dierum aliquot mo-  
 ram fecimus, quō & Christianos confirmaremus, & pa-  
 ganos ad Christum adduceremus, quorum decem con-  
 uersi, alij miserabili quodā errore liberaui sunt: cum e-  
 nim sese de more dominis sacramēto fidelitatis obstrin-  
 gerent, idque ante idolum stantes, sanguinemque mittē-  
 tes e brachio, descriptis ex eo literis quibusdam, quæ le-  
 gi non possent, & ad extremum syngrapha concremata  
 lecto se fidem seruaturus esse iureiurando promitterēt;  
 omni studio fecimus, & effecimus, ut si ab ea consuetu-  
 dine prorsus nolent abstinere, saltem per Deum condi-  
 cione

torem cœli terræque iurarent, quod nobis omnino  
 cituros esse polliciti sunt, potiusque mortem oppeterent  
 quam ad pristinam iurandi formulam redirent.  
 res Dominis eorum pergrata fuit, ipsorumque  
 nunc multo quam antea plus aestimât. Circum  
 huius prouinciæ miserijs & inopia, Cosmo vifam  
 re communi futurum, si in vrbe Funaiio valetudine  
 influeretur. Itaque consilio cum Rege communi  
 per amplam domum extruximus, bifariamque  
 mus, vt altera pars elephantiacos (quorum magis  
 his locis est numerus) altera leuioribus morbis  
 tes exciperet. Confluxere ilico elephantiaci comp  
 quorum curationi præfecimus vnũ e fratribus  
 chirurgiæ peritum, qui cõtemptis vt Christianus  
 sequeretur, delicijs diuitijsque quas possidebat, in  
 tatem nostram adscriptus est. Et quoniam vrbe  
 tibusque finitimis multi præterea inopes, egros  
 tur: cõstitutus est Iaponius Christianus annos  
 tuor & viginũ, spectata virtutis adolescens, qui  
 voto alijs, nonnullis Deo sese dicauit, vt is ege  
 diuisque diuideret elemosynas, quas Christiani  
 ciunt in arcam ob eam ipsam rem publice  
 Augetur autem quotidie huiusmodi pauperum  
 agrotantium multitudo, in hospitali quam  
 domo, magno cum rei Christianæ adiument  
 barorum pudore, cum videant populares suos  
 omnes gratis a nobis curari, necessarijs medijs  
 adhibitis.

Incunte Quadragesima, instituti sunt sermo  
 sacra Confessione, quam Iaponij tanto cum  
 crymisque peragebant, vt nostrum nobis  
 tẽ exprobrare quodammodo viderentur.

Per idem tempus multa ac magna capta  
 adiuimus; cum enim Rex arce se contineret,  
 ab vrbe viginti quinque millia passuum, cum  
 latronum vis, sublatis iudicijs, vrbe tota  
 rum animi in eadem nostram à Bonzijs  
 hyme tota, necẽ in singula momẽta expectat

vino in vsum sacrificiorum, alijsq; rebus nonnullis vt po-  
 tuimus absconditis, cum vel in cibo capiendo mors no-  
 bis ob oculos versaretur, vigilijs inter nos distributis  
 (quod nunc etiam facimus) vitam nostram, magno sane labo-  
 re incommo-  
 dog; tutari sumus. Quo tempore iussit Rex no-  
 bis renuntiare, se nihil opis in tali re nobis afferre posse:  
 proinde nostrae salutis consulere, molestum sibi fore, si  
 quid nobis incommodi accidisset. Ac reliqua sane vrbe ne  
 vigilae agebantur, sed omnis nostra spes, atque fiducia  
 ex vnus Domini clementia ac bonitate pende-  
 bat. Inter  
 hos metus hyeme exacta, nullo tamen Quadragesimae die  
 non habuit est sermo de rebus Diuinis, aliquot sese quoti-  
 die diuerberantibus, cum sexta quaque feria noctu de  
 passione Domini verba fierent, flagrisque in corpus su-  
 um omnes domestici nostri vna cum Iaponijs centum  
 ferme, seuirent, qui ad audiendum Euangelium ventita-  
 bant. Semihora dicendo absolvebatur in de Christi Cruci-  
 fixi proponebatur vexillum: postremo extinctis lumi-  
 nibus veniebat ad verbera, nec ante caedendi modus  
 fiebat, quam psalmus quinquagesimus ad finem vsque  
 pronuntiarus esset, idque ea pietatis significatione, vt eu-  
 lusius animus ad religionem, & lacrymas commoueri  
 posset. Inter haec rursus Amangutiū inuitamur: sed quia  
 in Bungo constabat operae fructus: & sin ui, ne Ioannis  
 Firandi auxilio priuaremur (nam ei proficiscendum fue-  
 rat) Amangutianis rescripsimus, Paschalibus festis nos  
 eorum venturos. Sacrosancta hebdomada, quanta maxi-  
 ma potuit caeremonia religioneque peracta est. Pri-  
 mum Dominico die Palmarum, solenni sacrificio fa-  
 cto, ramisque de more distributis, prodijmus suppli-  
 cantes, Crucemque praeferentes per magnam; emensaq;  
 area spatiosa e regione ianua, foribus in reditu oclusis,  
 Cosmus, qui extra templū cum signo Crucis populoq;  
 remanserat, clamare cepit, Attollite portas: cui res-  
 pondebat e templo chorus, vt assolet. cum tertio deni-  
 que admissus esset, & ad aram maximam ordo comitan-  
 tuum, non sine summa omnium laetitia peruenisset; sacrū  
 missae continuo captū est. Passione Domini decantanda,  
 ingens

ingens animorum motus, & eorum, qui recitabant  
 eorum qui audiebant est factus: tantumque dolor  
 listorum atrocissima innocētissimi Domini mon-  
 ratio omnibus attulit, simulque intimum solatium  
 magnum, ut satis apparet, omnia hæc a Spiritu  
 proficisci, atque ita sacrum peractum, & ritus illi  
 limi quid sibi vellent, populo expositum est: ad hanc  
 pli parietes pullo peristromate conuerti, & sepulchrum  
 excitatum est ad sacratissimum Christi corpus contem-  
 dū, ac persoluenda iusta solennia, adiuuantibus quibus  
 Lusitanis, qui in hac vibe hycmauerant, seque ante  
 Confessionis causa receperant. Quartæ ferie ritus  
 quas appellant, alternantibus choris canticum Zaba-  
 rig, cum symphonia; deinde psalmus idem quinque  
 simus magno cum sensu, lacrymisque Christianis  
 rum; gentilium verò admiratione, & approbatione  
 clusit. Postridiè, ad sacram Eucharistiam admissi Lusitani  
 mi & Iaponij aliquot, qui quidem ad tantum in vultu  
 idonei videbantur: & quia tum primum cæcæ  
 conuiuium inibant, summa animi dulcedine, & vultu  
 tare perfusi sunt. His ritè peractis, corpus Christi  
 didimus, templum circumeuntes accensis luminibus  
 sepulchri presidio Lusitani duo, cum totidem præ-  
 mati maculis ferreis, galeisque, sunt collocati: quæ  
 cum tempus illud referrent, quo Christus liberatus  
 ster in terris versatus est; Christianos mirum in modum  
 commouebat, magnoque malè actæ vitæ dolore  
 bai vniuersos. Sextæ ferie exsequias maior populi  
 quentia celebrauit. decantata passione Domini, &  
 pore Christi recluso non sine motu & compunctio-  
 omnium, mirabilis erat sacris peractis dolor ac  
 tia Christianorum domum redeuntium. idem ab-  
 bato sancto sacris adsuerunt. Ara in medio templo  
 structa, sacello etiam maximo auleis pictæque mæ-  
 ornato, in qua Christi resurgens effigies cernitur,  
 multis præterea candelis ardentibus, pullum præ-  
 batur sipharium. id, simulatque chorus, Kyrie et cetera  
 nies cecinit, subito demissum, aram ipsam, & cetera  
 fia-

stantem aperuit, qui è choro clam se subduxerat, seq; o-  
naru sacrificantis induerat. Vbi verò Angelicus hym-  
nus introauit, confestim ara campana vi summa pulsa  
tur. quæ res tanta ac tam repentina læticia Christianos  
affecit, vt mente pæne emoti viderentur, siue id ex præte-  
rito more, siue ex rei nunquam ante id tempus visa  
nouitate contingeret, sanè ij nobis dicebant se iam nunc  
in hac vita fructum cœlestis beatitudinis prægustare. Ac  
que his rebus in Christiana fide non mediocriter confia-  
mari sunt. Paschali die quæ consequuta est, corpus Do-  
mini circumtulimus sub vmbella, cereis & candelis ac-  
censis. Symphoniaci, cæteri que ministri sertis amœ-  
nissimis redimiti iucundè psallebant. Nec tempestiuus  
tormentorum aliquot fragor, nec magna populi vis ce-  
lebritati defuit. itaque concursus multitudinis nullum  
eo die locum sacro sermone reliquit.

Dum hæc geruntur, affertur Amangutio nuntius, dy-  
nastiam quendam nomine Moridonum copijs adductis,  
Regeque Amangutij & principibus interfectis, urbem to-  
tam flamma ferroque vastasse. A nobis vtique si eò ve-  
nissemus, fuerat moriendum: sed videlicet nos Domi-  
nus dignatus hoc honore non est, quem habet ijs tantu-  
modo, quos præcipuè diligit. vrbis excidium ingens fa-  
mes excepit, quæ cum è barbaris multis, tum è Christia-  
nis nonnullos absumpsit, vniuersum verò ciuitatis sta-  
tum ac sobolè in multos annos omnino perturbauit, ac  
perdidit. Atq; hi sanè bellorum tumultus quod adhuc  
experi sumus, Christianæ fidei propagationem magno  
periculo distinent; sed nihilo minus eo ipso tẽpore in Ban-  
gi regno multi Christiani fieri capti sunt, præsertim ex  
mopi plebe. nam diuites ferè mundo seruiunt, & obtre-  
tatorum vuculas pertimescunt. Firando etiam à Baltha-  
sare Gago litteras accepimus, in parua quadam insula,  
vnginta vel quadraginta homines Baptismum petere,  
Christianos eius regionis in IESV Christi cultu profi-  
tere, phanumque extruxisse, quamquam pro multitudine  
populi exiguum. Quod verò ad nos ipsos attinet, nũ-  
quã occasiones defunt, quibus pbemur & exerceamur.

Etc.

Etenim Bonzij fictis criminib<sup>9</sup> falsiq; testibus nati-  
 populū in inuidiā conātur adducere, quōd scilicet  
 na carne vescamur: atq; ad faciendā mēdaciis fide-  
 manantes sanguine in aediū nostrarū fores occubū-  
 ijeiunt. idque non semel hoc anno fecerunt, quā  
 Virginis partu MDLVI. I. quō circa totō pane la-  
 percrebuit, nos dāmonas esse, nec verbis nostris hanc  
 dam fidem. quōd etiā scriptis in ianua nostra propo-  
 palā edicunt. A pueris etiā interdū lapidib<sup>9</sup> usque  
 Cōplures prāterea nos fōdē cōrumeliosē cōpeltant  
 meti contra honesti viri permulti reuerentur, & cō-  
 Huiusmodi periculis (vt dicebā) tentamur a Dōmō  
 & prāclare docemur, quā parū sine illius ope valēam<sup>9</sup>  
 ipsi. Idem tamen hāc laponiorum peccata dīstīnt  
 clementiā suā non obliuiscitur, ad alliciendos ad  
 nimos nonnulla supra naturam interdum efficiē-  
 dam multis iam annis pane paralyticum Baptis-  
 stratū intra paucos dies sanitate donauit. Multo  
 assiduo singultu etiā dum loqueretur & cōbū capere  
 iam diu laborantem, per Baptisum eo vizio liberatū  
 Aliam energumēnam, vt primū Christiana facta  
 dāmon reliquit. E montanis quidā cū febrī cōtū-  
 retur, ad templum nostrū descendit, certus inde san-  
 te discedere quā sanitate reciperet, postridie cō-  
 luit. iam in ipso valetudinario, quō diximus, vultu  
 vterēsq; decem atq; etiā viginti annorum ab-  
 quarto decimo interdum die sanantur. Atq; hae cō-  
 necessaria sanē sunt ad huius gentis tenebras dī-  
 das, detegendosq; diaboli dolos, atq; prestigijs. Quā-  
 quis ex composito se mortuum esse, hunc venchū  
 etū ē sepulchro se ad vitam reuocasse mentu-  
 terdū etiā adiuuante dāmonē aegrotos aliquoties  
 Quidam cū multos iam dies nuquā appareret, nec  
 ficorum opera repente comparuit. Defunctus cū  
 tur nescio quis, vbi ad feretrum detegendum sepul-  
 caussaventū est, nullum cadaueris ne indicū quidē  
 ueniunt. Hisce alijsque id genus artibus mīseros lapo-  
 os diabolus decipit: quorū ad cātera scelera, quae nati-

sunt, illa etiam accedit immanitas, ut filios infantes crudeliter enecent, vel quod vnum aut alterum sobolis causa fati esse, quod in rei familiaris angustijs eorum scilicet hoc pacto se consulere arbitrentur. Persuasum habent etiam alicubi: quae mulieres ventrem ferant, et foetum si pepererint, ad inferna dānari: qua re permota foetum in vtero medicamentis interimunt. Iam verò vetantur Iaponij de vine exitu cogitare, ne videlicet mortis metu à flagitijs deterreantur. quocirca mortem repentinam exoptant, beatumque putant cui ita obire contigerit. Sunt etiam qui dæmonem colant, eoque familiarissimè vtantur, quos Iamambuxas hoc est milites conuallium appellant, ij ad famam sanctimoniae colligendam, sese grauiterpuniant, stant, vigilant, cibo parcissimò vtuntur; altero denique, vel tertio mense, vbi fatis factum esse diabolus pronuntiauerit; nonnullis amentiae socijs vnà secum adhibitis emendicata à popularibus stipe, mare petunt, nauiculamque conscendunt, cuius sentinam ita perforant, ut accepta paulatim aqua mergatur. Adhæc, diabolus magnopere satagit quod brutorum animantium specie vulgo adoretur, atque ut boues colant, hominem occupat; percontantibus nomen, respondet se regem esse bouum; rogatus ut abeat, negat se ex homine discessurum, nisi templum sibi exaedificaturos esse recipiant. Si pollicentur, abscedit, si promissa non fecerint, rursus reuertitur, oppressumque hominem varijs cruciatibus torquet, quoque phanum adificent, in quo varias belluarum figuras pro numine venerantur, capitali etiā alicubi propostita pena, si quis bouem occiderit. Interdum etiam venatores, si quam feram interemerint, suis veneficijs in mortem inducit. Itaque eius rei metu feras pro demone suspiciter colunt. Quae omnia facit ille nimirum ob eam causam, ut mortales vero Dei cultu deserto mutent gloriam incorruptibilis Dei in similitudine imaginis corruptibilis, hominis, & voluerum, & quadrupedum, & serpentum. Iaponiorum doctrina seu superstitio multiplex est. Alij nescio quem iam mortuum colunt nomine Amidō, alij quendam, quem Xacam nominant. est etiā hæc sectarum

corum, qui lingua patria Fotoqui vocantur, non  
 num suarum prauitate vsque adeo pertinaces, ut  
 Euangelio prorsus ocludant. negant enim fidei  
 bendam nisi, scriptis ijs quæ apud se habent. & per  
 raculo est, si quis eorum Christiana sacra suscipere  
 nique Soli etiam, ac Lunæ deorum honores habeat  
 nec non ipsi dæmoni, cui tēpla erigunt, atque in  
 plis effigiē eius multo quā nos ferdiorem ac de  
 rem depingunt. Multi sunt etiam cæcus cæcitas  
 vtriusque sexus, albo vellium colore, rufo, nigroque  
 stincti, vita moribusque turpissimi.

Societatis nostræ in his partibus tria domicilia  
 Amangutij vnum, vbi multi erant Christiani, vnde  
 des eæ vnā cum vrbe ipsa incensæ, & solum à  
 templo Idolorum postea dicatum est: nam eum  
 dimus nōnullos qui superfuerunt Christianos  
 iudicio repetijisse, eiusque possessionem nostro  
 recepisse. Alterū est domiciliū Firandi. Tertium  
 que omnium maximū est hoc Bungense, quod in  
 stabile Deo propitio futurum videtur, ut propitius  
 (quamuis nondum Christiani) eximiam erga nos  
 uolentiam, & alijs rebus & in consilio dando paratam  
 nobis, & cognitam: tum etiam propter existimantem  
 à nobis apud præfectos regios magistratuum  
 etiam. Accedit quod Rex Euangelij promulgationem  
 suo regno sibi gratam esse demonstrat. Ad quem  
 Lusitanix Ioannes patronus ac pater Societatis  
 legatum quempiam mitteret, multum ea res  
 tror) ad eius conuersionem valeret. Vos etiam  
 iam Dominum obsecrate carissimi fratres, ut  
 hunc excitet: nam vtiq; ex eius conuersione  
 ni totius insularum que conuersio pēdet: quippe  
 Japonis Regum hodie in primis potens.

Septembri mense Firandum, cum ibi Balab  
 gus esset, duæ Lusitanorum naues appulsa. In  
 mo ad eius subsidium in Confessionibus audientibus  
 lijsque laboribus, quos noua prouincia secum  
 sum missus. Meo aduentu Gagus, & Lusitani

lus oppidi valde gauisi sunt. Et quoniam Christianorum veterum vita moresq; apud hos populos in vtranq; partem plurimum ad exemplum valent; primum omnium suadere Lusitanis institimus, diligenter cauerent, ne quæ neophytorum exemplo suo offenderent. Multos Confessione purgatos sacra Eucharistia refecimus. omnibus verò dominicis festisque diebus ad Lusitanos à nobis, ad provinciales à Iaponio Christiano comite nostro magnæ virtutis homine, & salute suorum cupidissimo conciones habebantur: semel etiam cum symphonia sacrificauimus, & solenni supplicatione, præibant sclopetarij quadraginta cum disputatione festiua: hos tibiæ sequebantur: deinde Lusitani duo cum funalibus, & crucifera vnus dalmatica indutus. tum è fratribus duo Litanias concinebant: postremum locum tenebat ornatu corporis pretioso Balthasar Gagus sacerdos. Vbi in conspectum nauium ventum est, in quibus erant vexilla sublata varijs Crucibus coloribusque fulgentia, prætereuntes nos maioribus tormentis honoris causa consalutarunt. Frequens tum ibi sortè mercatus erat, quò ex omnibus ferè partibus negotiatores cõuenerant. Itaq; spectaculũ magna Christianorũ lætitia, magno barbarorũ cõuentu atq; approbatione celebratũ est. Cũ ad Crucem peruenissimus, quam non longè ab ædibus nostris locauimus; habita de laudibus Crucis oratione, ad repletum eodẽ ordine redijmus. Faxit Dominus vt p̄ hos sanctos ritus qui cernuntur, Creatorem suum agnoscant homines, qui corporis oculis cerni non potest. Interea nuntatur lætus rerum Bungensum progressus, simulq; Pauli obitus natione Iaponij, quæ ægrũ Funaij reliqueram, virum magnis virtutibus præditum. Hunc ferunt, agentem animã, inter mortuis vocibus nihil tamen æquè clare pronuntiasse ac Iesus, Maria: cuius mortem homines periter vitamq; admirati sunt. Is trienium iam in vinca Domini laborauerat fidelis operari? comesq; noster magno animi ardore, spiritu, curaq; salutis humanæ. Itaque multum eius morte dani fecimus. egrè enim in tãta hominum nequitia similẽ Paulo reperias. Balthasar Gagus

Colmi

Cosmi iussu ex eo loco Facatam profectus est, pro-  
 sionem adiret arex quam Rex nobis ad ardes ad-  
 attribuit. Inde Bungi Regē inuisit, ut is eorū a-  
 ritate sua confirmet. speramus autē id valde e-  
 futurū. est enim ea vrbs ceteris aliquanto pacatis  
 mercatores opulenti, qui ibi commorantur, diuiti-  
 tuentes suis, imminētis belli pericula largis mun-  
 & congiarijs redimunt. Hic locus quartum iam quo-  
 ve annum abundat annona. exspectamus vicin-  
 cas Pharaonis strigosas, quas vinam Deus arceat.  
 dit enim pectus, infantium multitudo à parentibus  
 tempore pereuntium: quibus si nunc in ipsa vici-  
 pareunt, quid in caritate putandum est? Magna enim  
 credite) fratres carissimi sterilitatis in omnia ac-  
 tates in his regionibus sunt, profus ut ipsi diuites  
 tolerent vitā. Idcirco nos Iosephi prudentiā im-  
 annum insequentem aliquid semper custodierunt  
 stianorum inopia, ac necessitati consulimus. Ita-  
 ter Iosephi horrea nostraque permultum inter-  
 pe apud nos non nisi nasturiorum folia, laetitia  
 rosae adseruantur. Res frumētaria in his locis est  
 gua nam triticum vbi maturum est, imbrium vi-  
 statumque deperditur. Oryzam fere demerunt, nec  
 non ita muliam, ut vniuersae vrbi sufficiat. nec  
 res, nisi si quando gratulationis causa velt unum  
 tamen omnes Domini benignitas alit, ac sufficit.

Scripsit his literis, cognatus quidam Regi Epi-  
 sis armis Regi Bungenfium illatis acie victus est.  
 quoniam Firandensis Reguli ope adiutu Rex B-  
 gnouit, va sitatem eius regē inferre centū milia  
 rea Funatio scripsit ad me Cosm. us rumorum esse  
 sem exercitum infestis signis in hac loca venturum  
 inde si opus esset, rebus nostris mature prospice-  
 hoe denique intellexi quid esset, cur antea me B-  
 gi vt Octobri mense hinc discederem, per litteras  
 nuisset. Huius belli metu perterriti afflictique Ch-  
 ni quidam ad me noctu venerunt, prof. si que h-  
 go Firandi remanerem, se ad oppetendam meo-  
 100

mortem in templum nostrum esse venturos: sin minus,  
 intra priuatos parietes vitæ finem expectaturos: quos e-  
 go salutaribus præceptis instructos, ijs verbis quæ tem-  
 poræ rei conuenire videbantur, bono esse animo ius-  
 si. Huius insulæ Firandi circuitus nouem passuum mil-  
 lia colligit, & aliquot habet vicos, quorum maximus est  
 hic vbi sum in præsentia familiarum omnino ducen-  
 tarum. In reliquis sunt Christiani nõnulli, quos, nisi bel-  
 lum impediatur, singulis hebdomadis inuisere statui.

Hæc habui, mihi carissimi fratres, quæ de hoc anno  
 MDLVII. scriberem vos oro per IESVM Christum,  
 vt precibus vestris mihi verè summisionis, perfectæque  
 obedientiæ virtutem ab eo impetretis, qui mea causa  
 ad ignominiosam vsque Crucis mortem esse obediens  
 voluit. Ex insula Firando quarto decimo Calend. No-  
 uemb. MDLVI I.

### MELCHIORIS NON- nij ad Societatem Iesu in Lu- sitaniam.



NNO post Christum natum MDLV. ad  
 vos dedi litteras ex ora Sinarum, vbi hye-  
 mare coactus fueram, cum Iaponem tene-  
 re non potuissem. Multa in eo itinere &  
 magna vitæ pericula adiuimus, cum aut  
 in vada incidereimus, aut naues inter se concurrerent.  
 In eo autem portu Sinarum ad mensẽ lunium vsque  
 subsisteramus, quod anni tempus Iaponicæ nauigationi  
 vulgo putatur idoneũ. Sed cũ repente decretũ esset infe-  
 rentem quoq; hyemem ibi traducere; continuo Lusita-  
 nos qui simul aderant circiter trecentos institimus con-  
 ueris officijs adiuuare. Casa itaq; & tẽplo è paleis raptim  
 constructo, quotidie Christiana doctrina tradebatur: om-  
 nibus vero dominicis festisq; diebus sacrum missæ & ver-  
 ba de rebus diuinis non sine magno fructu fiebant. Quo  
 quidẽ tempore dici non potest, fratres carissimi, quantum  
 voluptatis animo ceperim, cũ videre in Sinarũ regione,

inter tot seculorum idololatrias, diuina sacrificia  
 gi, & Euangelium promulgari: & præsertim heb-  
 da sacrosanctæ Paschæque solennia, multis extra  
 aderant lacrymis lætitiæque celebrari. Illud etiam  
 modè factum est, vt Lusitani aliquot redimerentur  
 incolis iam diu in vinculis habiti, & capite sine  
 damnati. Tenebantur autem adeo tetra immaniqua  
 dia, vt nisi hisce oculis ego ipse vidissem, nunq̃ fieri  
 se putassẽ, vt quisquã eo vitæ genere spiritum daretur.

Quadragesima exacta, Cantone Sinarum viderentur  
 Olisiponi magnitudine pæne par est) tristes nunquam  
 runtur, quibus oēs valde perterriti sumus: in Sinesia  
 uincia, tantã repente aquæ vim seu urigine creatura  
 ra visceribus erupisse, vt omnem circa regionem  
 suam centum octoginta millia inuaduerit, vnde  
 tem villasque cõplures obruerit, omnibus incolis  
 sa inundatione demersis, vel si inundatione effugis  
 demisso caelitus igne cõsumptis. Quod ita pro  
 habitum, vt Chaurẽ, qui magistratũ Cantone  
 cum potestate gerebat, quod patrem atque famulum  
 calamitate amisisset, administratione depositam  
 in patris luctu solenne est) ad obrutam Saacij  
 magno cum squalore discesserit. Hæc autem  
 tum modò cognita sunt; nam Lusitanis alij  
 aduenis mediterranea penetrare nõ licet. In die  
 ximo, Iunio mense Iaponem versus nauigauimus,  
 mus, & duas inter insulas certum naufragij  
 crimen Dei beneficio euasimus. cuius clementiam  
 iusmodi periculis cura salutis nostræ, nostram  
 duciam non mediocriter auget, magnamque  
 fert fore, vt Burgi Rex ad Christum adiungatur  
 tim cum eius rei, Rex ipse, scriptis ad Prætorum  
 litteris, significationes dederit non obsecras.

Cum ad Hungiorã appropinquaremus, ad oppidum  
 dã appulimus, cuius oppidi principes, sumptibus  
 Rege defecerant: ibi ex incolis qui ad nauem  
 audimus urbem totam euersã esse, autem  
 putare se nostros etiam socios qui ibi commorantur

occisos. Ea res quavis falso nuntiata, omnes quotquot eramus in naui, magnopere conturbauit, ac perculit. Sed illuc nihilominus vento aduerso cōtendimus, & Socios omnes incolumes Dei beneficio offendimus. Quos ego nobis ad littus obuiam prodeuntes quanto meo gaudio uiderim, uerbis exsequi fratres carissimi nequeo, proflus ut à morte reuocati mihi uiderentur. Neque uero in eo congressu Cosmus ille Turrianus temperare lacrymis poterat, bonus utique senex, & uir planè egregius. Annos aliquot Amangutij uixerat, in ea urbe relictus à Francisco Xauerio. ibi rem Christianam administrauit egregiè, multis magnisq; laboribus, ac difficultatibus fortiter superatis. Etenim uel intra priuatos ipsos parietes à Bonzijs lapidibus sputisque appetitus, illusus, & contumeliose tractatus est, cum sine magno periculo domo pedem efferre non posset, idque ob eam maximè causam, quod post Francisci Xauerij ex eo regno discessu, Rege ipso Amangutij ex insidijs interfecto, assiduo patre bello ac seditionibus, cum uniuersæ fere nobilitatis ac magistratum eade regnum illud exarserat: cuius rei culpam Bonziji (quorum est magna apud plebem auctoritas) cum in Christiana sacra suscepta, neglectasque Deorum religiones conferrent, tantam in inuidiam Cosmum adduxerant, ut & mundus illi crucifixus, & ille mundo uicissim iure optimo dici posset. Sed eum in hisce incommodis & ærumnis præclara nimirum conscientia sustentabat: quippe qui ad Christi Domini nostri gloriam retulisset omnia, & Amangutianam Ecclesiam interim conseruari atque augeri intelligeret. Deniq; mihi narrabat, nunquam se in uita, leuiti & ac uoluptatis tantum cepisse, quantum per id tempus Amangutij percepisset. plane ut existimem illum è lacrymarum mira suauitate & copia, magna ex parte oculorum aciem perdidisse. Ut in Bungum ueni, dedi operam ut Regem ipsum inuiserem, multisque eum rationibus ad Christum traducere sum conatus: sed frustra, partim quòd hostium metu in locum munitionum sese præsidij causa recepisset, partim etiã quòd sibi intelligeret Christiana lege mores esse mutandos.

Accedebat illa quoque suspicio, fore ut populus Christianum regem ferre nollent. Sed illud maxime tardabat hominem, quod damoni deditus est in eorum secta, quæ animum ait unum cum corpore, spiritum esse nullum, & nihil omnino præter ea sensu percipimus. Sunt autem Bonziji cum regni principibus affinitate coniuncti, nobis verò, quod plebs communi seclera fraudesque detegimus, iniquissimi, tantummodo daicis populum onerant, nihil ut Evangelio in his maiori impedimento esse videatur. Quod idem in eisco quoque Xauerio (quamvis id nos celaret) videri nunc demum cognoui. Quot ille in his locis commoda superavit, cum pedibus iter assidue fecerit, cum per vias, & desque Bonziorum, ac principum mansionibus, vulgaribusque cibariis, quæ insipidissimæ sunt, visitaret! In magnis verò frigoribus, multum à pedibus, laponeos equites citato gradu perquebatur, talari veste nunquam deposita, & quidem cinula onustus, ut eo comitatu insidias latronum fugeret. Idem in castigandis laponeorum flagitiis superstitionibus adeo fuit liber ac vehemens, ut daret comes eius, qui mihi hæc deinde cuncta narrauit. Quoties ille puerorum insectantium vociferationibus, lapidationes constanti semper inuictoque acris pertulit! Mortem verò pro Christo usque adeo optabat, ut eam vltro pæne quaerere videretur. Regis quoque Amangutij nefario flagitio liberè atque acriter contendendo, non obscurum adijt vitæ discrimen. Laponeis quibusdam cum parum honorifice complantibus, trementem interpretem, & mucronis in singula momenta expectantem, iidem compelluntibus (tametsi citra contumeliam) respondere iubebat, idque non contumacia claus, sed quod illud sentiret diceret: nullam (ut tum res erant) suam doctrinam dicere in his locis auctoritatem futuram, nisi maiore apud eos de reuerentur. Quam eius animi magnitudinem, & que contemptum laponij usque adeo mirabatur.

Xaverius etiamnum magnum apud multos nomen san-  
ctitatis obineat. Ego in grauiſſimam febrem incidi ma-  
gno ſane vitæ periculo: ex qua tertio denique menſe præ-  
ter opinionem euasi: cumque res laponica turbulentiæ  
exquam ſpem profectus ostenderent, infirmo etiãtium  
corpore ad meum prouinciale munus in Indiam mihi  
renauigandum exiſtimaui. Huc nos (qualem nec videre  
mei vita memini, nec verò exiſtere vnquam poſſe pu-  
taui) ſariſſima dierum quinque tempeſtate iactati, in-  
columes Deo miſerante peruenimus: cuius bonitatem  
ſupplices exoramus, vt quos è tot periculis ereptos in  
hæc loca perduxit, eoſdem obedientia duce ad cœleſtia  
regna ſedeſque peruenire patiatur. Cocino iij. Idus  
Ianua. MDLVIII.

G A S P A R I S V I L E  
læ ad Societatem Ieſu  
Goam.

 Nno ſuperiore, fratres mihi cariſſimi, ad vos  
uſe perſcripſi res cū alijs huius prouinciæ lo-  
cis, tum præſertim Firandi geſtas, vbi annum  
ſum commoratus. quo temporis ſpatio Chri-  
ſtiani mille & trecenti facti, tẽplaq; tria Chriſto dedicata  
ſunt, quæ Idolorũ antea fuerant. quam rerũ conuerſio-  
nẽ a duerſarijs agre ferens, magnas in nos turbas per Bõ-  
nium quendã excitauit, qui ex incremento rei Chriſtianæ  
acti odio in nos iã ante cõcepto, habita inſuper nobiſcũ  
diſputatione turpiter victus, ad eò exarſit dolore ac ra-  
bie, vt in pernitiẽ noſtram ex illa die neruos oēs intẽde-  
rit. Cõſeſtim praua Bonziorũ dogmata atq; mēdacia vul-  
go prædicare aggreſſus eſt, idq; eò euentu, vt cuius no-  
men Firandi ante id tempus obſcurum atq; ignotũ fuiſ-  
ſet, plurimos iã ſectatores haberet; nec plebs modò, ſed  
pſi Bonziji; ex eius penderent. Inter hæc ille populum in  
nos omni arte incitare; monere & hortari, vt nos, ſicu-  
tã Franciſcum Xaverium ante, exterminarent, atque

ita Deorū ab se iram ac minas auerterent, quibus effectū est, non solū vt multi in nos fallum decem ilimoniū, sed etiā quod Christianos pupugit venter (vt Crucem effringere non dubitarent in famer metorio positam: quam iniuriam & Regulus ipse de quor alij Christi gloriæ cupidi quanquā vltis iustis tamē de causis patienter tulerunt. Dominus Deus noster nihil ijs ahjsq; multis eorum sceleribus motus, sed recordatus miserationū suarum amplexu pro stāmis atq; fulminibus signa misit ē celo ad tenebras fugandas perq; clara & illustria: etenim in aëris regione species Crucis apparuerunt, aliaque gloria valde conspicua. verū enim uerō vsq; a deo decem gine mentes eorū obductæ sunt, vt insolitā lucē nequiuertint; sed poti⁹ in sua p̄nacia obfirmati phytos à Christi cultu summa vi reuocare conati sunt.

Meacū est vrbs totius Iaponis caput, frequenter academia, litteratorumque conuentu peregrinos uitati quod Euangelij lux nondum affulsit, Cosmo Iapano Rectori nostro visum est faciendum, vt nostrum ad explorandum ciuitatis statum, sit tentandum quis ibi locus Euāgelio sit, mitteretur rei gratia crebris supplicationibus ac sacrificiis actis, hæc mihi provincia obtigit, quamuis aditum nus haudquaquā idoneo. Sed qui illud mihi impedit Dominus; idem ferendo quoq; suppedabit vris idem, quod ad me attinet, mortem, iniurias, incerta, & frigora quæ in ijs regionibus maxima sunt, propono. Iaponicæ linguæ tamen consuetudinem quam nactus sum, tamen quò facilius atq; commo cum Iaponijs agere possim, interpretem ē Societatis Iapani mecum duco, iamq; me ad iter accingit. Itaque ne longior sim, temporis angustia prohibe lud à vobis fratres carissimi enixè peto quæ ego in tali tantaque re omnis opis egentem, Domini diligentissimè commendatis. Ex Iapone. Cal. Septemb. MDLIX.

EX INDIA LIB. I. 57  
IOANNIS FERNANDI AD  
Melchiorem Nonnium.

**Q**UA proximi superioris biennij cognosces  
ex litteris ijs quę publicę missę sunt. Nunc ac  
cipe quę mihi in pręsentia occurrunt. Bun-  
genſium Chriſtianorum in ſuſcepta religione  
maiorin dies firmitas atque cōſtantia cernitur: quippe  
ſeſe poenitentię, & Eucharistię ſacramētis identidē mu-  
niant: ſacris concionibus adſunt, ſubinde ſe verbēribus  
puniant, aliq; pia munera diligenter obeunt: horarias  
preces quotidie recitant, cruciatibus Domini in horas  
ſingulas ira diſtributis, ut vniuerſam eius hiftorię ſeriē  
ſingulis diebus ea ratione pereurrant. Neq; verō Facatę,  
quaquam templo à militibus direpto & diſturbato, cel-  
ſum eſt. Nā pręter feminas puerosq;, partes familia-  
rum ſex baptizati ſunt, quorum opera illam Eecleſiam  
propediem reſtitutum iri conſido. Atq; ut intelligas, Iap-  
ponij Chriſtiani quantum in virtute profecerint; nar-  
rabo quid vni eorum nobili genere nato contigerit. Is  
cum eſſet Amāgutij apud amicum opulentū, qui agros  
oryzæ feraces ei fruendos dederat, cumque videret ſe  
occupationibus diſtineri, quōd minus Chriſto, quem ad-  
modum optabat, totum ſe manciparet ac tradere; ſun-  
do veſtigalibusq; relictis, Facatā vnā cum vxore, liberis,  
ac ſeruis venit, vbi non modō ſe ipſum Deo verē atq; ex  
animo dedit; ſed filium quoq; indolis egregię nobis  
tradidit tenera adhuc ætate, Societatis noſtrę doctrina  
pręceptisq; imbuendum. Idem, ut vni Deo vacaret, abie-  
ctis omnibus negotijs, totū Quadrageſimę tempus po-  
ſuit apud nos: quidquid à quotidiano ſacro & concione  
ſupererat otij, totū id, precando, contemplandis ſempi-  
ternis pręmijs atq; ſupplicijs, morteq;, & extremo iudi-  
cio inſumēs. quibus rebus in Domini noſtri IESV Chri-  
ſti cognitione & amore creſcebat in dies. Accedebat ad  
eius conſtantiam virtutemq; corroborandam, rerum à  
martyribus pię fortiterq; geſtarum aſſidua recordatio: e  
quibus pręcipuē diui Stephani delectabatur præclaro  
facino.

facinore, pro lapidatoribus suis in extremo spem  
 minum deprecantis. Vbi hebdomada sacra die  
 runt, vitæ maculis per Confessionem diligenter  
 ipso Paschatis die cum alijs quattuor aut quinq[ue]  
 si pane sese pavit ac muniji. Quinto autem seximo  
 die, capta vrbe Facata, e principibus quidam qui  
 ne commota in regem Bungi arma ceperat, is apud  
 noster Christianus (vt diximus) Amanguuii conuen-  
 rat, se ab illo desertum indignatus, cum a sacris ab-  
 conquiri iubet: quos ille vbi se ad orientes aspectu  
 modo arma non sumpsit, cum esset vir aliquifera  
 strenuus, sed etiam quasi mansuetus agnus in gratia  
 cubuit, tã diu ad Dominum Deum oratione con-  
 quoad vsq[ue] impio ferro confossus eidem animam  
 dit, nec dubitamus quin pro intersectoribus fideles  
 ces. Etenim diui Stephani exemplũ intimis eius  
 his inhæserat. Filius apud nos, vxor autem & filius  
 sanctam fecminam precationi ac pœnitentiæ  
 magno in virtutibus habent processus.

Alexander est quidã alius Christianus, is cum  
 famulatu potentis viri in agro Facatensi, habere  
 dem famulatu socrum & coniugem, quæ vxori  
 seruebant, a Spiritu sancto per motus, ea famulatu  
 salarioq[ue] relicto, Facatam, Baptismi petendi causa  
 cessit, quo impetrato, perceptis iam Christianæ  
 dimentis, tota de re dominum fecit per licet  
 cumque ita Iesu fauente comouit, vt coniugem  
 ad ipsum continuò dimiserit, quæ item ad  
 aggregatae sunt, & coniux quidem, quindecim  
 bus excessit è vita, Iesus, Maria piè pronuntians  
 multis rationibus in cœlum ascendisse confidit  
 Alexander verò vxoris morte sanctissime obita  
 motus est, vt omnem pecuniam abijcere, vitam  
 agere, & quoad spirauerit, Cosmo Turmano par-  
 creuerit. Pij sacrificijs tuis & reliquorum patri-  
 rumque mihi carissimorum me valde commenda-  
 Bango, iij. Nonas Octobris. MDLIX.

*Libri primi finis.*

SE. B.